

Poštšina plačana v gotovini

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK IX ★ LIII **2** FEBRUAR ★ 1953

VSEBINA:

Nesreča v Špiku in naša Gorska reševalna služba	49
Rado Kočevar: Trije zimski vzponi v Grintovcih	53
Jos. Wester: Grintavcem v slovo	55
Dr. A. Brilej: Angleži in naše gore	63
Stazika Černič: Ailefroide	69
Društvene novice	84
Iz dela GO PZS	87
Pregled dela na gorskih poteh v letu 1952	88
Iz bratskih republik	89
Organizacija GRS in izvedene akcije v l. 1952	90
Vrstni red planinsko smučarskih nesreč in izvedenih reševalnih akcij v letu 1952	91
Iz planinske literature	92
Razgled po svetu	95

Prilogi 2. štev.: Zimski motiv, foto Zavodnik Vladimir; Javorniška planina, foto Batič Vilma

Prilogi natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica, IV. provizorij, poštni predal 214, telefon 22-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 350.—, ki jo morete plačati tudi v treh obrokih po din 90.—, četrti obrok pa din 80.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-93331-6 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Proizvajamo poleg telovadnega orodja tudi
rekvizite za lahko in težko atletiko, zimski
šport, vodni šport, opremljamo telovadnice in
otroška igrišča. Izdelujemo opremo za gasilce

Zahtevajte vedno naše ponudbe!

**TOVARNA
ŠPORTNEGA
ORODJA**

BEGUNJE PRI LESCAH

NESREČA V ŠPIKU IN NAŠA GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA

Vsem je še v spominu strašna nesreča mladih slovenjebistriških alpinistov v Špiku v dneh od 1. do 3. maja 1952, o kateri pa je naše glasilo »Planinski vestnik« prineslo le skromno poročilo in pa nekrolog J. Blažerja ponesrečenim tovarišem. Mnogo več pa je naša javnost izvedela o nesreči iz raznih člankov v »Poletu«, »Slovenskem poročevalcu« in »Dnevniku«. Večina teh člankov je bilo pisanih tendenciozno, nekateri tudi v »revolverskem« stilu, kar seveda nikakor ni primerna oblika za opis tragedije, ki je globoko pretresla vsakega poštenega človeka. Šele zadnja dva članka v »Poletu«, ki sta jih napisala ing. Avčin in Perko sta prispevala z umerjenimi predlogi k zdravi rešitvi problemov, ki so se ob tej nesreči pojavili glede na organizacijo GRS, čeprav se tudi pisca teh člankov nista mogla povsem otresti nekaterih subjektivnih nerazpoloženj do nekaterih delavcev v planinski organizaciji.

Ker vse kritike, napisane na rovaš GRS in tudi PZS v zvezi z reševanjem ponesrečenecv niso odkrile ničesar novega, kar PZS ne bi že prej obravnavala na svojih sejah in raznih sestankih, je prav, da naše čitatelje seznanimo z vsemi ukrepi, ki so bili storjeni, da se stvari razčistijo in da se odpravijo napake, ki so v GRS gotovo obstajale, ki pa niso bile takega značaja, da bi resno ogrožale zdravo rast te organizacije. Ponovno poudarjam, da so bili storjeni tudi primerni ukrepi za odpravo napak, ni pa bilo izmenjano vodstvo GRS, ker za tako izmenjavo PZS ni dobila primernega predloga, čeprav ji je bil obljubljen. Nikakor pa ni pravilno, da bi razbijali organizacijo, preden ne moremo nadomestiti starih funkcionarjev z novimi — boljšimi. Seznanimo se torej z dejstvi.

Nesreča se je dogodila med 1. in 3. majem 1952. »Slovenski poročevalec« je 9. V. 1952 priobčil poročilo centrale GRS o nesreči. V tem poročilu je bilo po mojem nasvetu opuščeno poročanje o reševanju, ko sta reševalca Krušič in Medja zaradi nujne potrebe in okoliščin prerezala vrvo, ki je vezala še živečega Uršiča Jožeta z že umrlima tovarišema, da sta potem zdrknila v prepad. Ta korektura poročila je bila napravljena z edinim namenom, da neplaninska javnost stvari ne bi napačno tolmačila ali pa jo celo izrabila za razne netočne in alarmantne govorice, ki so se tedaj že začele širiti. »Slovenski poročevalec« je 10. V. 1952 objavil fotografijo mesta nesreče (avtor R. Kočevar) s primerno legendo. Dne 14. V. 1952 je »Slovenski poročevalec« priobčil članek C. P. (reševalec Praček) o najdbi ostalih trupel ponesrečenecv. Po tem članku so časopisna poročila utihnila vse do 22. XI. 1952, ko je mati treh ponesrečenih Uršičev objavila v »Dnevniku« članek, kot polemičen odgovor na nek poziv v časopisih, ki opozarja na nevarnosti v gorah. Na ta članek je PZS nekaj dni nato v »Dnevniku« objavila pojasnilo, ki je imelo namen zaščititi reševalce pred neupravičenimi napadi. Dne 21. XII. 1952, torej po več kot 7 mesecih, je nato priobčil »Polet« članek Keršiča Marjana z naslovom: »Ali so kritike naše GRS upravičene?« Ta

članek je glede na ton in obdolžitve udeležencev reševanja v Špiku izbil sodu dno. Dne 4. I. 1953 je »Polet« objavil članek ing. Avčina: »Prispevek k reševanju naše GRS« in končno je isti list 12. I. 1953 objavil članek Perka Marjana, ki delno povzema Avčinove ugotovitve. V toliko so bili udeleženi pri tej diskusiji naši časopisi, če izvzamemo razne reportaže, ki pa niso pripomogle k razčistitvi zadeve. (»Polet«: Tekma s smrtjo!)

Kaj pa je v tem času napravila PZS in kako so se dogodki odigravali »za kulisami«, pa naj pojasnijo naslednja dejstva.

Na seji PZS dne 7. V. 1952 je bilo prečitano poročilo o nesreči, ki ga je sestavil Perko Marjan, reševalec in tedanji instruktor za alpinizem pri PZS. Na seji PZS dne 21. V. 1952 je podpredsednik PZS in načelnik komisije za alpinizem tov. Bučer poročal o zaključkih komisije za alpinizem v zvezi z nesrečo ter nakazal tudi napake in nepravilnosti pri reševanju v Špiku tako, kot jih je formulirala komisija za alpinizem. V zvezi s tem omenim le to, da se je že pri površni obdelavi obtožb izkazalo nad tri četrtine kot netočnih in deloma celo izmišljenih. Kljub temu je PZS na vsak način hotela vse nejasnosti razčistiti in zato je bil na isti seji sprejet sklep, da se uvedejo potrebne poizvedbe. Za to delo je bil poverjen načelnik disciplinske komisije pri PZS tov. Zinauer.

V tem času sem osebno dal reševalcu, alpinistu in članu GO PZS tov. Keršiču Marjanu vsa pooblastila, da sestavi posebno reševalno ekipo, ki naj na samem mestu skuša rekonstruirati nesrečo in po možnosti reši iz stene trupla štirih ponesrečencev, ki so še ležala v steni. Ker je bila sestavljena ekipa maloštevilna (3 člani) in ker tudi vremenske razmere niso dopuščale, je ekipa priplezala le po Dibonovi polici v Špiku do mesta nesreče in izstopila po poti prvih reševalcev na Škrbino pri Frdamanih policah. Svoje izsledke in fotografije o mestu nesreče je tov. Keršič posredoval GO PZS.

Dne 5. VI. 1952 je tov. Keršič sporočil PZS in meni osebno, da odstopa kot član GO PZS (načelnik inozemskega odseka) in istočasno vrnil tudi legitimacijo in znak reševalca z motivacijo, da se s postopkom PZS pri obravnavanju nesreče ne strinja.

Na seji dne 18. VI. 1952 je bilo po predlogu jeseniških reševalcev sklenjeno, da bo 23. VI. 1952 sestanek reševalcev na Jesenicah, obenem pa so bile predlagane nadaljnje poizvedbe in storjeni sklepi, kako naj se v bodoče podobne nesreče preprečijo.

Dne 23. VI. 1952 je bil na Jesenicah sestanek reševalcev, ki so se ga udeležili tudi člani GO PZS, od ljubljanskih alpinistov pa je bil navzoč en sam udeleženec in še ta bolj kot opazovalec.

Dne 3. XII. 1952 so jeseniški reševalci obvestili PZS, da odstopajo kot organizirani reševalci, čeprav bodo v primeru potrebe še vedno reševali.

Na seji dne 3. XII. 1952 je GO PZS po končanih poizvedbah sklepal o tem, če zbrani podatki zadostujejo za uvedbo disciplinskega postopka zoper katerega koli udeleženca reševanja v Špiku. Na to vprašanje se je GO PZS po glasovanju izrazil negativno.

Na izredni seji dne 25. XII. 1952 se je diskutiralo o umestnosti ali neumestnosti Keršičevega članka, obenem pa so bili dani razni predlogi za organizacijsko izboljšavo GRS.

Dne 26. XII. 1952 so ljubljanski alpinisti in reševalci s posebno vlogo zahtevali reorganizacijo GRS in izrazili soglasje s Keršičevim člankom.

Dne 28. XII. 1952 je bil v Ljubljani zbor reševalcev, ki je formuliral po obširni diskusiji dve točki, in sicer zadoščenje reševalcem v Špiku s strani pisca kritike tov. Keršiča in reorganizacijo GRS. Ker tov. Keršič ustreznega zadoščenja ni hotel dati in je vztrajal pri svojih obdolžitvah, so vsi gorenjski reševalci zbor zapustili in se je nato zbor razšel brez kakih konkretnih zaključkov.

Dne 30. XII. 1952 so reševalci iz Rateč-Planice javili svoj izstop iz članstva GRS.

Dne 6. I. 1953 zahteva članstvo PD Jesenice, da PZS čimprej zavzame svoje stališče do vseh nesoglasij, obenem pa Centrala GRS na Jesenicah javlja svoj odstop in prilaga tudi izjavo alpinista in reševalca Čopa Jožeta, da se tudi on ne strinja z načinom kritike tov. Keršiča.

Dne 9. I. 1953 je aktiv PD Jesenice »Poštar« sporočil svoj protest proti načinu kritike v »Poletu«.

V tem času je PZS in njeni posamezni funkcionarji prejela več pismenih in ustnih sporočil, da se planinci po raznih krajih Slovenije ne strinjajo niti s kritiko Keršiča niti z načinom, kako je bila kritika predložena javnosti.

Vzporedno z vsemi temi razpravljanji je od 21. V. 1952 teklo poizvedovalno postopanje in je bilo v tem postopku zaslišanih 13 oseb, ter je bil po končanih poizvedbah — kot že omenjeno — 3. XII. 1952 sprejet sklep, da ni razlogov za uvedbo disciplinskega postopka.

Na podlagi vseh teh dejstev je nujno zaključiti, da je bila zadeva obravnavana do skrajnosti natančno, zaradi česar so se marsikateri hipotetične trditve in obdolžitve razblinile v nič.

Nepotrebna je bila torej ostra in nepravična javna kritika, ki je marsikaterega nepoučenega bralca zavedla, da je obsojal delo in organizacijo GRS, čeprav mogoče ni imel niti pojma, kaj se pravi reševati v težki steni, ponoči in v snežnem viharju.

Danes lahko že ugotavljamo, da je kritika planinski organizaciji več škodila kot koristila, razpihala je stara, skoro že pozabljena nasprotstva in pri mnogih nepoučenih ustvarila lažni videz, da je GRS popolnoma nesposobna izvesti kako reševalno akcijo v gorah. Tudi mnenje, da so vsa ta trenja borba »starih in mladih«, je zgrešeno. Tega trenja ravno v GRS ne more biti, ker so i »stari« i »mladi« reševalci v isti meri dolžni reševati, če se za to pokaže potreba. Prevzem vodstva GRS pa je stvar sposobnih in delavoljnih ljudi, pa naj bodo to stari ali pa mladi.

Poglejmo še, kaj je PZS ukrenila v tem času za izboljšanje GRS! Na Jesenicah je bila uvedena stalna, dežurna, telefonska služba za sprejemanje obvestil o nesrečah, reševalcem je bilo naročeno, da na vsako

reševalno akcijo ponesejo s seboj vse reševalne priprave, ki so jim na razpolago, načelno je bilo ugotovljeno, da rezanje vrvi ni običaj v naših planinah, da pa sta v konkretnem primeru reševalca to napravila po najboljši vesti in vednosti zaradi posebno težkih razmer, ki so tedaj vladale v steni in pa, ker se je bilo treba odločiti v trenutku in ni bilo časa za razmišljanje. Reševalca sama trdita, da bi se po temeljiti proučitvi situacije morda našel boljši način, toda tedaj za proučevanje ni bilo časa, ker je ponesrečenec že skoro umiral. Tudi komisija za alpinizem je napravila več zaključkov, kako izboljšati delo v GRS in v alpinističnih odsekih. Če omenim še to, da je GRS po osvoboditvi precej napredovala tako v pogledu opreme kot tehnične izurjenosti in da so bili za potrebe GRS od leta 1946 dalje izdani skoraj 4 milijoni dinarjev, bo vsakomur jasno, da kakih večjih, tehničnih pomanjkljivosti pri reševanju ni moglo biti.

Po temeljiti proučitvi vsega gradiva o nesreči pa čutim dolžnost tako kot planinec in kot predstavnik PZS, da javno v našem planinskem glasilu izrazim priznanje in občudovanje reševalcema tov. Medji in Krušicu za vse, kar sta storila pri reševanju v Špiku in tudi že preje v svoji dolgoletni praksi kot reševalca. Mislim, da so pri nas redki tako svetli primeri pravega tovarštva in skrajnega žrtvovanja za tovariše, kot sta to pokazala tov. Krušic in Medja prav pri reševanju v Špiku. Zato je skrajno deplasirano in žaljivo za oba reševalca, če kdor koli hoče vreči na njihovo delo senco ali pa jima celo očitati, da sta zakrivila smrt Uršiča Jožeta. Pravilno vprašuje nek alpinist v dopisu na PZS: »Ali se gorski reševalci odpravljajo na reševalne akcije v gore zato, da rešijo človeška življenja, ali ne?« Odgovor je samo eden: »Da!« Če priznamo to, potem odpade vsako nadaljnje filozofiranje in preobračanje dejstev. Vsak reševalec rešuje tam in do tiste meje, kolikor se čuti sposobnega. Več se od njega ne more zahtevati. Zato pač vsak reševalec, ki ima resnično voljo pomagati ponesrečencu, ne more imeti kakih osebnih ambicij, temveč mora sodelovati z vso reševalno ekipo, kjer mora vladati le ena, skupna želja in volja — pomagati in rešiti, kjer je to le še mogoče. Le to in edino to je prava morala gorskega reševalca.

Končno še nekaj vrstic o reorganizaciji GRS. Želja vseh reševalcev je, da se delo GRS izpopolni in postavi na trdne temelje. V cilju te izboljšave je PZS sprejela predlog ing. Avčina in bo formirala pri PZS komisijo za gorsko reševalno službo. Članstvo v tej komisiji bodo prevzeli dr. Breclj Bogdan, dr. Potočnik Miha, ing. Avčin, ing. Dolar, ing. Dermelj, Čop Joža in Torelli Albin. Prepričan sem, da bo ta rešitev zadovoljila vse reševalce in da bodo vsi nadaljevali svoje delo pri reševanju z isto voljo in predanostjo kot do sedaj.

Vsem tistim pa, ki jim napredek planinstva in GRS ni pri srcu, je odprta prosta pot — izven okvira planinske organizacije.

Košir Fedor

Rado Kočevar:

TRIJE ZIMSKI VZPONI V GRINTOVCIH

Severovzhodni greben Ojstrice

(19. III. 1950)

(Konec)

ri mesece pozneje smo imeli na Korošici plezalni in smučarski tečaj. Ker se v okviru tečaja nismo lotevali večjih vzponov, smo se omejili le na urjenje in običajne zimske vzpone na vrhove.

Na Korošico smo že poleti dosti prihajali. Skoraj ni bilo nedelj v zadnjih letih, da bi kaka naveza ne bila kje v stenah Ojstrice, Dedca, Velikega Vrha, Škarij ali Vršičev. Pa ne samo zaradi plezanja, že ugodna lega in marsikaj drugega je vplivalo, da so radi sem prihajali Štajerci in Kranjci. Večkrat se je sešla vesela družba iz oddaljenih krajev in vmes je padla kaka močna beseda.

Tudi pozimi ni bilo drugače, včasih smo po teden dni ostajali na Korošici in smučali s Planjave, Ojstrice in drugih vrhov. Vsako leto so se zaradi odličnih razmer tu vršili republiški plezalni in smučarski tečaji, ki jih je mojstrsko vodil stari mojster Vinko Modec.

Tisti večer (18. III.) se je na Korošici znašel tudi Cic. Že sama njegova prikazen s cepinom, vrvjo in železjem mi je dala slutiti, da bo naslednjega dne »padlo« nekaj lepega v Ojstrici. Nisem ga spraševal o njegovih načrtih, ker je že imel soplezalca, a vendar mu tudi svojega nisem povedal.

Naslednji dan je bil kakor naročen. Hoja z derezami preko Škarij se mi je zdela naravnost imenitna posebno pa še mojima obema prijateljema Andlovicu in Danici, ki doslej še nista lazila pozimi.

Pod Škrbino smo še nizko spodaj, nekako v prvi tretjini raza med severno in severozahodno steno videli Cica, kako je ravno premagal navpičen, zasnežen prag. Njegov tovariš je s skrajno težavo plezal za njim. Videli smo še, kako je Cic krepko potegnil vrv in ga mukoma vlekel čez težko mesto. Nič kaj jima dela nismo zavidali. Vedeli smo, kako je težko, le še srečo smo jim voščili, preden smo se začeli vzpenjati po Kopinškovi poti.⁹

Prvi del grebena je bil težaven. Neprijetno je bilo v toliko, ker je sonce že odjužilo vrhnjo plast snega in smo se zato na nekaterih mestih udirali do pasu. Tudi pogled navzdol proti Robanovi planini v takem ni bil nič kaj rožnat. Plezali smo nenavezani. Z varovanjem bi se namreč predolgo mudili in treba je bilo čimprej iz nevarnih mest. Kmalu smo tako dosegli one votline, mimo katerih drži poleti zavarovana pot. Od tu je divji pogled na vzhodno steno, ki je v glavnem eno samo snežišče, prekinjeno tu in tam s pragovi v tisočmetrski višini.

⁹ Severovzhodni raz Ojstrice pozimi — Plan. Vestnik 1951/240.

Nad votlinami smo morali premagati strmo snežišče v naklonini okoli 60°, čez tri sto metrov ga je bilo in vsako stopinjo je bilo treba varno napraviti. Cepin pa smo vedno zasadili do glave, preden smo načeli novo stopnjo. To pa se je čez tisočkrat ponovilo, preden smo dosegli oni razasti greben pod vrhom.

Greben je bil zopet posebnost. Bil je namreč oster kakor nož. Naleteli smo na novo težavo: sneg na prisojni strani je bil južen, na severni pa suh, zato smo se navezali na vrv. Za grebenom so se vrstile še varljive opasti, ki so se vrstile vse do one gredine, kjer poleti pot zavije na desno in preči severno steno. Slednja nam zaradi svoje slikovite izpostavljenosti in varljivega snega ni dišala in odločili smo se izplezati naravnost po grebenu, ki je sicer težji, a omogoča kolikor toliko varovanje s klini. Zapelo je kladivo, prvič tega dne. Ker so bili plitvi žlebovi napolnjeni s pršičem, smo plezali na majhne razdalje. Varovanje pa je bilo izrabljeno do največje možnosti. V navadi mi je, da namreč pri plezanju vedno posvetim največ časa pravilnemu varovanju. Tej lastnosti se imam zahvaliti v največji meri skoraj za vsa dejanja v gorah.

Ta del grebena me je spominjal, kakor sem že svoj čas omenil, na sloviti greben Brenve v Mont Blancu. Ne spominjam se, koliko je bila ura, ko smo ta dan dosegli levi vrh Ojstrice, mislim pa, da je bilo že precej, kajti sonce je že počasi tonilo za grebeni Grintovca in ob Savinji pod Raduho je že legal mrak.

Kratek greben do glavnega vrha nam ni delal več težav. Skrbelo nas je le za Cica, ki ga ni bilo ne videti ne slišati. Toda nismo dolgo čakali, ko smo ga že zagledali globoko pod nami na snežni glavi.

☆

Že davno smo pospravili obilno večerjo in oskrbnik Gustl Tajhmajster je bil že vznemirjen. Tedaj pa so se odprla vrata in Cicu smo stisnili roke. Čez nekaj časa so se na topli peči poleg treh kadili še dve mokri obleki. Petorica pa je ždela ob peči in srebala topel čaj.

Epilog

Opisani trije zimski vzponi so izrazito klasičnega značaja z vsemi elementi zime v gorah, ki jih srečamo pri običajnih turah v Centralnih Alpah. Zato so to tudi idealna vežbališča. Vzponi v normalnih razmerah niso težavni, dasi terjajo že nekaj osnovnega znanja. Važno se mi zdi pripomniti, da težišče zimskega alpinizma ni v skrajno težkih stenah šeste stopnje. Tako na primer Herletova smer v Ojstrici nima tistega smiselnega pomena, kakor na primer Kopinškova pot. Pa tudi veselja do zimskega plezanja ne bomo dobili tam, kjer smo dva dni vise na vrvi čistili led z oprimkov, kakor pa če bi napravili lepo turo s cepinom in derezami v idilični smer. Tu je notranje nasprotje v zimskem plezanju in to je prava smer.

Čeprav je danes zimsko plezalstvo precej zamrlo in o večjih turah ni čuti, upam, da bo čas le prinesel svoje, kajti zasnežene gore privlačujejo z doživetji, ki jih poletje le ne more dati.

GRINTAVCEM V SLOVO

(Konec)

II. Na Ojstrici v soju

Čeprav mi je na povratku z Grintavca postanek v Bistriškem domu le kratko trajal, mi je bil tako všeč, da sem se konec pasjih dni v njem za dalj časa udomil kot — letoviščar, seveda s pritajenim namenom, da se lepega dne povzpnem na Sedlo—Planjavo—Ojstrico. Ta na ugodnem kraju postavljena planinska, pravzaprav dolinska postojanka je v poletni dobi včasih kakor čebelni panj, kamor prihajajo dan na dan turisti, namenjeni na višinske pohode, in izletniki, ki jim je cilj Kamniška Bistrica in kjer jim dobra uprava tega doma nudi vsakršne dobrine iz svoje obilne zaloge. Zlasti ob nedeljah se nabere tu nič koliko pešcev, kolesarjev in izletnikov na vozovih in avtih, tako da je kakor na semanji dan. O tem sem se prepričal že prvi dan svojega bivanja. Izletniška družba iz Celja, ki je dospela v zajetnem avtobusu, se je gostila z obilno obloženimi mizami, pila in pela in plesala ob sviranju harmonike in kitare. No, sem si mislil, našim ljudem se vendarle že dobro godi, ko si morejo privoščiti tako pirovanje. Resnoben samotarec se v tako razigrani družbi čuti seveda tujca, čeprav rad vidi ljudi, ki so dobre volje. —

Prvi moj obisk je veljal izredni krajinski zanimivosti — tesni v Predaslju. V onih časih, ko smo izletniki še v gosjem redu hodili ob deroči Bistrici, je ta pot vsakega privedla semkaj, da si je ogledal prezanimivi prirodni pojav: v globoki tesni med pečine zarezani jarek in nad njim ležeči balvan, t. zv. naravni most. Zdaj pa, ko je ta pot opuščena, se mora radoznalec motati po globeli, da najde ta sloviti fenomen. Pri takem iskanju sem se spomnil fevdalca grofa Franca Hohenwarta, ki se je bil v juliju l. 1793 namenil na Grintavce. Šlo mu je namreč za to, »da bi si pridobil znanje o legi gorovij in o raznovrstnih razgledih z vrhov«. ⁷ Mladi grof, star takrat 22 let, je bil v družbi dveh vodnikov iz Stranj došel v to globoko tesen. Nevaženega gorske hoje in ker se je pri pogledu v globino bal omotice, je obšlo tako malodušje, da se ni upal iti preko prepada. Spremljevalcema je tako oklevanje že presedalo. Grofiča sta osorno pozvala: »Ali naprej ali pa nazaj!« Ta kategorični poziv je zalegel. Grof je hotel, da bi mu zavezala oči, toda vodnika sta vztrajala pri tem, da mora z odprtimi očmi most prekoračiti. Več ko eno uro so se pogajali. Naposled se je plemič le opogumil, da ga je vodnik, držeč ga za roko, prevedel na drugi breg. Domačina sta bila pač neizprosna trenerja.

⁷ Gl. Franz Hohenwart, Beiträge zur Naturgeschichte ... des Herzogthums Krain. Laibach 1838, str. 29/30.

Grof je moral le še in še prečkati, nazadnje tako, da se ni dal več za roko voditi. Tedaj šele sta ga potrdila za sposobnega gorohodca. Sodobniki se pač smehljamo ob taki vežbi, ki jo je moral pred več ko 150 leti prestati lagodni plemič, ko se je pripravljajal za pohod na Grintavce. Preskušnja za planinsko hojo pa s tem še ni bila opravljena. Plahi kandidat si je moral na povratku na čevlje nataktni krampeže. S temi je sprva kaj nerodno stopical, vedno v nevarnosti, da pade na nos. Vendar se je drugo jutro kljub bolečinam v kolenih in petah odločil za hojo na »Grintouz«. Novo najeta vodnika, gamsja lovca z imenom Spruk, sta mu zavrgla visoke škornje. Nabavil si je par kvedrovcev, obitih z žebli, dereze, pet čevljev dolgo gorjačo pa si je dal okovati z železno ostjo. Za klobuk si je moral zataktni šop brinja, češ da je učinkovito čarilo zoper »volka«. Ko so prišli v ruševje, sta ga lovca učila, kako naj počasi in enakomerno stopa. »Pod takim vodstvom se mi je plezanje zazdelo lahko — z njiju pomočjo sem vse zapreke zlahka zmagoval,« piše grof v svojih zapiskih.⁸ S tako vnemo se je fevdalni gospod usposobil za planinsko hojo in se navdušil za gorski svet, tako da je nato še isto leto zavzel Storžič, l. 1794 Mangrt, l. 1795 pa je v družbi Valentina Vodnika in župnika Pinhaka obiskal Triglavsko pogorje. Menda je primerno, da ta dogodek epizodično omenjam kot spomin na ono dobo, ko gosposki človek ni prav nič poznal odljudnih gorá in mu je bila planinska tura zelo tvegano podjetje. Kako temeljito se je poslej vse to preokrenilo in kak višek je alpinistika dosegla v sodobnosti! —

Štiri dni sem se mudil v Kamniški Bistrici. Čas mi je naglo potekal, čeprav se je vreme dva dni kisalo. Nekajkrat sem se pomudil v prirodnem parku, v čigar osredju sameva lovski dvorec kakor zaklet gradič v »svetem gaju«. Nobene žive duše ni tam čutiti. Povsod tesnobna tišina. Nenavadno arhitektonsko lice kaže, da je to zgradba iz novejšje dobe, zasnovana po načrtih samobitnega mojstra arhitekta.

Drug daljši sprehod me je privedel do Žagane peči in še dalje v skalnato grapo, po kateri drži pristop k gamsjemu eldoradu, dovoljen samo upravičenim lovcem. Vračal sem se po Proseškem jarku in se mimo lovskega dvorca vrnil v svoj dom. — V kilavem vremenu sem si kratil čas z branjem knjig, ki jih vsebuje preskromna hišna knjižnica; vse je v neredu in še tisto malo knjig je komaj vredno branja. Niti Planinskega Vestnika nimajo, ki bi vendar moral biti stožer knjižne zbirke v vsaki planinski koči. To je tem bolj priporočljivo za dom, ki je gostišče ne samo za prehodne obiskovalce, ampak tudi za stalne goste, ki uživajo tam svoj letni odmor. —

Dne 27. avgusta se je nebo ubrisalo, da ni bilo na njem ne meglice ne oblačka. Da bi le dospel tovariš Pr., s katerim sva se domenila za skupno turo v višavje! Pod večer sem mu šel naproti. Na cestnem miljniku sedeč sem ga dočakal, ko je na kolesu prispel

⁸ Hohenwart, ib. str. 32.

naravnost iz Ljubljane. Dobrodošel! S seboj je prinesel brašna, židano voljo, lepo vreme in — fotoaparat. Česa naj bi si še želela za na planine, kamor sva se drugi dan zarana napotila!

Kakor veste, se Sedelska pot prične z znatno strmino, ki se pne nad globoko grapo hudourniškega Sedelščka in drži proti Rokovnjaškim luknjam. Nato pa se strmec omili, ko preide na jezdno pot, ves čas po negovanem gozdu. Če bi šlo tako zložno vseskozi do Sedla, bi ljudje tja gor kar trumoma romali. Toda, ko dospeš venkaj iz gozdnega pasu in se ti pri pastirski bajti v Klinu odgrne goličava, ki se sloči med podanki Brane in Planjave, se zaveš, da bo treba še eno uro pehati v breg. Vendar je ta prospekt — naj rabim ta odrski izraz — mikavnejši kakor oni tam preko v isti višini na Kokrsko sedlo, koder sem se bil mesec dni prej ubadal. Tu v Klinu, v pred-dverju Jermanovih vrat, sva se odduškala in s požirki toplega čaja okrepčala za zadnji napon.

Pridružila sva se ženi z deklico. Hoteli sta obiskati svojega rodbinskega glavarja, člana triangulacijske ekipe, ki je imela tiste dni opravka po savinjskih vrhovih. Pri osamelem balvanu, ki ždi tam nekako na sredi pobočja, mi je bil drugi odpočitek, ker je meh v prsnem košu zahteval oddiha. — Malo pred 11. uro smo prispeli na plano Sedlo in dobre volje stopili v Kamniško kočo.

V pretesni obednici so se gostili številni posetniki. Tu je čebľjal živahni kolektiv neke celjske šole, namenjen na Brano, tam je sedela četverica Nemcev — dva moška z ženama — v razgovoru z domačim oskrbnikom; njega škrbasti nemščini sem priskočil v pomoč kot posredovalni tolmač. Nemalo sem se začudil, ko so Nemci povedali, da so doma iz Rajha, iz Mannheima, in da jih je propaganda naših turističnih predstavnikov izvabila na slovenske planine, in to v njih popolno zadovoljstvo. — Kamniška koča, ena izmed prvih naših planinskih postojank (zgrajena l. 1906) je postala spričo sodobnega poseta pač premajhna in prav je, da jo hočejo razširiti. Skladanice hlodov in desák pred kočo kažejo, da so se že resno lotili dela. — Moj tovariš fotist je spričo jasnih obrisov gorskih sosedov in Okrešlja in Mrzle gore nekaterikrat sprožil svojo fotokamero, da je vanjo ujel osončene prizore.

Cilj tega dneva je nama bila Korošica ali točneje rečeno, Ojstrica. Zato sva se požurila, da bi še pred sončnim zatonom tjakaj dospela. Prijetno so mi bili razigrani živci, ko sva po obedu nastopila pot proti Planjavi; slutil sem, da nama bo vse po načrtu uspelo. — Hoja po strmih obronkih Planjave je zanimiva, zahteva pa ob steni, kjer je žica potrgana, vso pozornost, da po njej varno stopaš. Gole so te pečine, a vendar ne povsem mrtve. V razpokah so se jim zakoreninile skromne rastlinice, mične cvetke Zoisove zvočnice. Malo zahtevne so, saj jim gola skala ne more nuditi dovolj hrane, bi kdo mislil, ali vendar zadostuje nežnim koreninicam kepica puhlice, da srkajo iz nje življenjski sok. Da bi jih le objestni človek ne pulil in gonobil! Meni se zbog svoje sinje modrine zde kakor oživljeni žlahtni safirčki.

Dospela sva na zadnji preval. Ali naj zavijeva še na vrh Planjave, kar bi povzročilo kake pol ure zamude? Ne, le pojdiva dalje po Sukalniku! Mikavnejši vrhunec je Ojstrica, zlasti za tovariša, ki je bo prvikrat v življenju pohodil.

Da bi ga oškodoval za opuščeno Planjavo, sem mu spotoma pravil, kako se je grof Hochenwart pred več ko 150 leti vzpenjal na Planjavo, ki jo v svojem potopisu nazivlje »Grintouz«. Gotovo so bili Grintavci že takrat skupno ime za vse te vrhove; na katerega koli je kdo gledal, mu je bil Grintavec. Grof si je bil turo pač v spominu ohranil, bržčas jo je tudi v zapiskih bežno očrtal, v tisku pa so izšli njegovi »Prispevki k prirodoopisu... vojvodine Kranjske« šele l. 1838, torej 45 let po opravljeni turi. Zato se mu je v spominu lahko marsikaj zabrisalo, vendar to le drži, da je dosegel vrh Planjave dne 8. julija 1793. Iz njegovega opisa se ne more razvideti, v kateri smeri je došel semkaj. Spremljevalca sta ga bila prej izučila, kako se mora v gore hoditi. Najbrž so jo bili zavili iz Bistriške doline v Belo in pod Zeleniške špice, da so mogli v šestih urah dospeti na vrh, kjer je grof »ves zamaknjen občudoval pred seboj razprostrto pokrajino«. V opisu navaja, da je videl pod seboj Luško dolino, t. j. Savinjsko ali točneje, Logarsko dolino. Vračali so se preko Sedla in Brane po Žmavčarjih, kjer so prišli na hudo drčo. Tu sta ga vodnika poučila, kako naj drži noge in gorjačo, da bo lahko v razmerju, kakor bo telo naprej ali nazaj upogibal, hitreje ali počasneje nizzdol dričal. V eni uri so bili v dolini, kjer je dobil grof v domači hiši Sprukovih prenočišče. Pripravili so mu za večerjo mleka in ajdovih žgancev, mrzla voda mu je bila za napitek. »Ali sem mogel še več zahtevati?« tako zadovoljnega se je počutil podjetni plemič, ko je srečno zmogel svojo prvo visokoplaninsko turo.⁹ —

Če bi nabiral žige vrhunskih štamplik, bi bil morda le še zavil na vrh. A ker ne gojim tega cenenega športa, ki je nekaterim planincem in zlasti planinkam nepogrešno dopolnilo njih aktivnosti, sem se le rajši sukal dalje po Sukalniku. V minuli dobi, ko smo še šarili z razglednicami, jih je bilo treba osvedočiti z žigi, da so se nato prejemniki lahko na oči prepričali o verodostojnosti višinskih obiskovalcev. Zdaj pa planinarimo brez potratnih razglednic. —

Na vzhodnem prevalu Sukalnika sva prispela do tamkaj počivajoče družbe iz Mannheima. Čakali so tovariša, ki je bil sam odšel na vrh Planjave. V razgovoru se je dama izdala za izvedeno botaničarko že s tem, da je vprašala, po kom se ona mična cvetka imenuje *Campanula Zoisii*. Povedal sem, da ima ime po botaniku baronu Karlu Zoisu, ki jo je kot prvi ugotovil v Triglavskem pogorju še konec 18. stol., in sem pripomnil, da je cvetka pri nas zakonito zaščitena. »To vemo,« je dama dejala, »in si tudi nismo nobenega cveta utrkali, pač pa smo jih posneli na barvni filmski trak.« Da bi tudi naši gorniki bili tako obzirni in — kulturni!

⁹ Gl. Hochenwart, ib. str. 34.

Vrh Ojstrice

Foto F. Premru

Krasno se je v popoldanskem soncu odražala vitka piramida Ojstrice. Da bi midva le še pred zatonom prispela nanjo! Kratko uro nizhoda sva prehodila, ko sva vstopila v zidani Dom na Korošici. Nič posedanja in oklevanja, takoj pojdeva na vrh! Razprtam se, umijem, obrijem, zakaj za obisk pri visoki dami se mora človek dostojno pripraviti — in hajdi na pot! Na sopotovanje sem povabil še dve planinki, če še nista bili na Ojstrici. Samo ena se je naglo odločila. Priznati moram, da je v mojem vabilu tičalo nekaj egoizma, češ mlada in prožna deklica bo stopala pred menoj in bo kot prednjakinja pazila na markacije, ona naj bo stezosledka, meni pa odpade ta včasi zamudni posel. In kakšno naključje sredi poti! Presenečena se pozdravita moj tovariš in prišlek z vrha kot rodbinska člana, pozdravim ga tudi jaz kot prijetnega sotrudnika na poslednji moji triglavski turi l. 1951.

Ob 18. uri smo pristopili na sijajni vrh. Zadnjič sem bil tu pred dvanajstimi leti, ko sem bil iz Logarske doline po novi na pol plezalni Kopinškovi poti prilezel nanj. Takrat je v naši domovini vladal še tesnoben mir, medtem ko je na evropskem zapadu že besnela vojna vihra. Blazna furija poslej tudi naši domovini ni prizanesla, preživeli smo usodna leta nasilne okupacije in po težkih žrtvah doživeli zaželeni mir in — svobodo! —

Ojstrica, tudi ti imaš svojo zgodovino! L. 1823 je postavil tu prvo piramido poročnik Joanelli, l. 1829 te je zavzel »štajerski« nad-

vojvoda Janez, l. 1874 pa prvič dr. Frischauf. Franu Kocbeku, starešini savinjskih planinoljubov, si bila najvažnejši okoliš njegovega gorskega pionirstva. Zgraditi je dal prvo slovensko planinsko kočo tam doli na Molički planini (l. 1894) in uredil od nje po vzhodnem robu pristop na vrh, da se je tako izognil tedanji nemški poti, ki drži s Korošice semkaj. Potrebna je bila taka borbena strategija proti vsiljivemu drugorodnemu zavojevalcu naših planin. Že več ko 30 let prej je lavantinski škof A. M. Slomšek slutil, da preti temu gorskemu svetu tujčeva osvojevalnost. V spominski knjigi solčavskega župnišča je dne 21. rožnega cveta 1861 v verzih vpisal svoje »Slovo Solcpaharskim planinam«, pesmico, v kateri pozivlja »košato Radoho, visoko Ojstrico, gorjato Rinko in zobato Olšovo« z besedami: »Gorjaške glave starodavne, le terdno stojite; za pravico in resnico terdno stati / hočmo tudi mi, da bode Slava naša mati!« Niso sicer gladko ritmično ubrani ti stih, pričajo pa o iskrenem zanosu domoljubnega višjega svečenika. —

Veličanski razgled, ki ga je naša trojica nemo občudovala, se ne da z besedami opisati. To more človek samo čutiti v zavesti, kako majhen drobec je sam v tem širnem stvarstvu, ki ga zre krog sebe in pod seboj. Meni je pogled uhajal proti severu na koroško zemljo in njene vrhove, znane mi iz lepših let moje dobe: na Matjaževo Peco, na ponosni Obir, na Dobrač in Osojščico, na modrikasto Vrbsko jezero, na kraje, ki sem jih nekdanj prehodel. Žarki tonečega sonca so še obžarjali tam v ozadju velikane Visokih Tur. Na levo pa se vrste Savinjski vrhovi, s svojimi pobočji skrivajoč se drug za drugim tja do plečate Kočne. Mi tu še v sončnem soju, tam doli pa zakriva Veliko planino plast oblakov, iz katerih odmeva votlo grmenje. Prezirno in samozadovoljno opazuje planinec nevihto, ki se odigrava daleč pod njegovim vzvišenim stališčem.

Ob piramidi sloneč sem si na listek pisal beležke. V bližini sedečo tovarišico, zamaknjeno v pogled proti domu — menil sem, da je Korošica — vprašam, ali si tudi ona kaj piše v dnevnik. »Ne, tega ne delam,« odvrne, vidno motena v mislih, »morda bom kdaj v pesmici povedala, kar zdaj doživljam.« Zbudila mi je tiho spoštovanje in blagroval sem jo za nje iskreno občutje. — Nato je tovariš fotist posnel v svoj aparat naš vrhunski obisk; tudi sebe je želel imeti ovekovčenega, za kar mu je pesnica sprožila nastavljeno zaklopko kamere.

Nastopili smo nizhod, da bi se še pred nočjo vrnili v dom, a ni se nam prav hotelo, da bi spešili stopinje. Na prvi razgledni škrbini smo posedli, da smo tam sedé ob pogledu na koroško stran pričakali sončni zahod. Večerna zarja je še obsevala skrajne vrhove, ko smo se v nagli hoji spustili navzdol, blaženi, da se nam je ponosna Ojstrica izkazala milostljivo naklonjeno. Smo se ji pa tudi s pristojno spoštljivostjo približali, kakor smo se od nje hvaležno poslovili.

Naglo je večerni mrak legal na Korošico in že se je bilo znočilo, ko smo vstopili v razsvetljeno obednico. Tovarišica je prisledla k svoji družici, ki ji je bilo lahko žal, da je zamudila ta vzorni višin-

ski izlet. Mi stari »triglavani« pa smo dobre volje zaključili dan in večer s pomenki o preteklosti in o načrtih v bodočnosti. Le-ta je seveda nejasna, problematična, prva pa je dognana, stvarna. —

Zasinilo je zopet jasno jutro. Treba se je bilo odpraviti na pot, ne več na kako višino, ampak domu nasproti v dolino. Nemška družba je bila že zgodaj odšla, namenjena čez Konja in Veliko planino v Kamnik, kjer je letovala. Midva, zdaj zopet osamljena, sva morala najprej dol v Bistrico, kjer je imel tovariš shranjeno svoje vozilo. Meni je bil povratek tjekaj nepotreben, saj sem po Biantovem načelu nosil vse svoje s seboj v nahrbniku. — Na Presedljaju sva še malo posedela in pokramljala z mojim stanovskim kolegom in nekdanjim učencem prof. Kr., ki je bil s svojima sinoma prispel za nama s Korošice. Večji sinko je vsaj za deset let starejši, kakor je bil oče star takrat, ko sem mu bil jaz učitelj. Tempora labuntur...

Dve uri je bilo nama hoda v dolino, sprva pa razriti grapi, s pogledi na strme pečine Konja in Rzenika, nato pa po krošnjastem gozdu, da sva dospela do potoka Bele in ob njem in preko njega — ker ni brvi, ga je treba oprezno po kamnih preprečkatih — na belo bistriško cesto. Tu se je tovariš poslovil, rekoč, da ga je ta njegova prva tura na Ojstrico povsem zadovoljila. Stoično mirnodušno sem odvrnil: »Mene pa kot zadnja! Blagor vsem, ki so jo že zavzeli in ki jo še bodo!«

Poslej sem korakal sam proti Kamniku. Časa mi je bilo na pretek, tako da sem na ovinkih postajal in obračal poglede nazaj na sive bleščeče stene in robate vrhove gorskih orjakov. Čim bolj se jim odmikaš, v tem lepših oblikah in tem markantnejših obrisih se ti kažejo. »V vsej zgradbi vlada čudovit ritem, kajti vrhovi kipijo drug za drugim, vsak v svoji značilni obliki... videti je, kakor da prošinja skrbno premišljena arhitektonska ideja vso ogromno zgradbo,«¹⁰ pravi Ferdo Seidl v svoji znameniti knjigi, v kateri nam prav ob postanku in zgradbi Savinjskih Alp nazorno predločuje ves geološki razvoj zemeljskih tvorb in oblik. Mnenja sem, da bi moral to znanstveno delo, pisano v poljudem slogu, poznati vsak gorohodec. Saj zre potem na gorski svet z jasnejšim pogledom, če si predločuje, kako so mu naravne sile v tisočletjih oblikovale sedanje raskavo lice. —

Opoldne sem dobil v stahoviški gostilni kosilo prav po Vodnikovem receptu: »Na žgancih tropine pa kislega zelja«, a s to razliko, da so bili na mojih žgancih mastni ocvirki, zelje pa je bilo prisiljeno. Tak menu se najbolj prilega planinskemu slogu. — Zgovoren soobednik je poizvedoval, kod vse sem hodil. Moj odgovor, da sem bil na Ojstrici in Korošici, ponovi po svojem naglasu: »Aha, na Ojstreci in na Koróšci!« Mož že ve, kako je prav.

Zahotelo se mi je še, da spotoma obiščem znamenito župnijsko cerkev v Stranjah. Za okupacije so to na razglednem pomolu zgra-

¹⁰ F. Seidl, Kamniške ali Savinjske Alpe. Ljubljana 1908, str. 90.

jeno svetišče Nemci izmaličili v utrjen bunker kot varen branik proti partizanskim napadom. Zdaj je cerkev obnovljena in okrašena, saj je do podrobnosti izdelana po zamisli in načrtih mojstra arhitekta prof. Plečnika. Strmé sem ogledoval te sakralne predmete: oltar iz podpeškega marmorja, tabernakelj iz temne orehovine, vrtljivo prižnico. Izredna posebnost je baptisterij: na verigah viseč krstni kamen iz alabastra.¹¹ To Plečnikovo svetišče je vredno, da bi ga ogledal vsak izletnik, tudi če ni pobožno navdahnjen; tu vidi galerijo umetelne obrti, ki ji ni enake v naši domovini. Turistični uradi pa naj bi tudi tujcem dajali napotke za obisk tega umetniškega muzejčka. Podjetnejši ljubitelji starega slikarstva pa naj bi od tod pohiteli še k bližnjemu Sv. Primožu, ogledat si ondešnje gotske freske, po katerih se ta razgledna višinska cerkev (842 m) posebno odlikuje. »Umetniške so te slike med najznamenitejšimi, kar jih je Sloveniji dal začetek novega veka!« tako poudarja naš turistični pisatelj Rudolf Badjura v svojih smotrno nanizanih »Sto izletih« (str. 151).

Ni se mi hotelo, da bi tako estetskem dožitku še dalje capljaj po trdi cesti in ob tistem dolgočasnem zidu proti Kamniku. To bi bil hudo prozaičen zaključek moje ostriške ture. Rajši sem krenil na Godiško polje, koder sem med njivami in travniki po mehkem kolovozu in gladkih stezah kakor na sprehodu prispel v Kamnik. Povprašal sem, kje imajo kavarno, da bi tam ob črni kavi in časopisih počakal na odhod vlaka. »Je še nimamo,« je bil odgovor. — »Kako to? Letoviško mesto — brez kavarne!« sem se začudil in pomislil: Prava kava je dragoceno devizno blago; napis kavarne bi bilo slepilo — za kakovost črne pijače bi se bolj prilegalo ime »projarna« ali »žikarna«! No, v staroznani gostilni, ki se ponaša sedaj z novim imenom, sem dobil zaželeno, črni kavi slično pijačo in dnevnike in zopet sem se začutil — vsakdanjega človeka.

Kadar koli se vzpnem na ljubljanski Grad ali na Šišenski vrh, srečam tam le malokaterega znanca med sprehajalci. Zato tem iskrenejše poglede pošiljam na one nemenljive in neminljive znance in znanke v Grintavcih, ki stoje tam v svečani vrsti od Kočne do Ojstrice, na te okamenele valove vzburkane pradaavnine. Daleč tam na zapadu pa strmi v nebo vrhovni njih čuvar Triglav, vekovečni simbol in znanik lepe naše domovine. Manj privlačni bi bili vrhovi naših Alp, če bi ne imeli svojega značilnega imena. Tako pa se mi zde kakor žive osebnosti, dasi so pomniki večne okorelosti. Kakor ljube mi osebe vas pozdravljam! Za nepozabne mi dožitke, ki ste mi jih blagodarno naklanjali, pa prisrčna vam hvala!

¹¹ Gl. Dr. P. R. T., Marginalije ob sakralni umetnosti, Nova pota, 1952, št. 4-6.

Dr. A. Brilej:

ANGLEŽI IN NAŠE GORE

(Ob knjigi »This my voyage« Toma Longstaffa.)

(Konec)

Sir Humphry Davy

Po letu 1870 pa angleški planinci in popotniki več desetletij niso prihajali v naše gore. Zgodovina vsaj ne beleži važnejših obiskov. Šele v novem stoletju so se zopet pojavili Britanci pri nas. Prvi so bili leta 1907 angleški žurnalisti. Laibacher Zeitung je ta važni dogodek proslavila s posebno prilogo (k št. 125 z dne 4. junija 1907), v kateri je v angleščini in nemščini izrečena dobrodošlica angleškim gostom. Poleg tega pa je v tej prilogi objavljen članek, ki razpravlja o odnosih Angležev do Kranjske dežele in o njihovem znanstvenem delu v Sloveniji. Sestavek je napisal znani zgodovinar P. pl. Radics, ki je zlasti temeljito obdelal Davy-ja in njegovo ljubezen do Podkorena in Gorenjske. Na-

daljnji članki: »V Bohinju«, ki ga je napisal dr. Emil Bock, dalje »O Triglavu« (dr. R. Roschnik) in opis Bohinjske Bele, Bleda, Dobrave ter Radovne in Vintgarja (izpod peresa prof. dr. A. Belarja), prikazujejo angleškim gostom glavne privlačnosti kranjske gorske pokrajine. Vrsto lepih risb, med drugimi slika Davy-ja, več prizorov iz Podkorena, z Bohinjskega jezera, Triglava itd. je prispeval slikar Benesch. Nekaj pa človeka iznenadi, ko pregleduje to posebno številko Laibacherice: O Slovencih ni nikjer govora, o Slovenskem planinskem društvu in o lepih kočah, ki jih je društvo tedaj že imelo v našem gorskem področju (Kredarica, Vodnikova koča, Aljaževa koča etc.) tudi ne najdeš niti besedice: Narodnostni boj v naših planinah je bil tedaj na višku in DÖAV, čigar člani so bili pisci omenjenih člankov, je prav dosledno prikazoval slovensko zemljo tako, da je tujec dobil vtis, kakor da hodi po nemški deželi. V Planinskem vestniku iz l. 1907 (str. 98) čitamo članek »Čudne razmere«, ki žigosa početje Nemcev in napada zlasti tedaj vsemo-gočni verski zaklad, ki je bil takrat skoraj izključni lastnik Triglavskega območja in je dosledno oviral delo Slovenskega planinskega društva ter načrtno podpiral nemško nacionalno pohlepnost DÖAV-a. Angleški časniki so si ob tem obisku ogledali Bohinjsko jezero, slap Savico, Vintgar in Bled ter Peričnik in Vrata.

Po prvi svetovni vojni je sprožil dr. Julius Kugy s svojo knjigo »Aus dem Leben eines Bergsteigers« med Angleži, zlasti med angleškimi alpinisti, nov val zanimanja za naše gore. Knjiga je izšla v

angleškem prevodu, ki ga je oskrbel H. E. G. Tyndal, pri Johnu Murrayu v Londonu pod naslovom »Alpine Pilgrimage« in je zbudila takoj splošno pozornost. Doživela je več izdaj. V »Alpine Journal-u« je napisal izredno laskavo kritiko o knjigi Percy Farrar. Kugy-ju samemu je to poročilo tako ugajalo, da ga imenuje »čudovito, od redkega tovarštva prežeto oceno...« Poleg Alpine Pilgrimage je izšel v angleškem prevodu v založbi Nelson še življenjepis Oitzingerja pod naslovom »A son of the mountains« (Sin gora). Ni mi znano, kateri nadaljnji Kugyjevi spisi so bili prevedeni v angleščino. Toda gotovo je, da je Kugy v Angliji skoro ravno tako znan in cenjen kot v Avstriji, Nemčiji ali pri nas. Je v zunanjem svetu nesporna avtoriteta za Julijske Alpe. Vsak Anglež, ki je v zadnjih 25 letih obiskal Slovenijo in zlasti naše Alpe, se je pred prihodom poučil o naših gorah iz Kugyjevih knjig, ki so pisane s tako toploto in s takim zanosom, da prevzamejo slehernega alpinista in rode v njem silno hrepenenje po osebнем doživetju opisane pokrajine. Zato moramo na tem mestu dvakrat poudariti veliki propagandni pomen Kugyjevega dela za naš gorski svet in silni učinek njegovih odličnih spisov v inozemstvu in zlasti v Angliji.

Kmalu po prvi svetovni vojni je prišla v Ljubljano Fanny Copeland S. Barkworth kot lektorica za angleščino na ljubljanski univerzi. Ta izobražena in žilava Irka, roj. 27. IX. 1872 v Parsonstownu na Irskem kot hči profesorja astronomije na edinburški univerzi, dr. Ralpa Copelanda, ki se je zelo zanimal za Jugoslovane, je že od leta 1914 živela v stalnih stikih z Jugoslovani. Med prvo svetovno vojno in še po njej je prevajala propagandno literaturo jugoslovanskega odbora v angleščino, za časa mirovnih pogajanj pa je bila zaposlena pri jugoslovanski delegaciji v Parizu, kjer je kot spretna publicistka mnogo koristila s svojimi prevodi informativnih brošur Bog. Vošnjaka o Jugoslaviji. L. 1919 je prevedla Ferd. Šišića skrajšano politično zgodovino Reke (Abridged Political History of Rieka, Paris 1919) in še razne druge politične in leposlovne spise. Ko je leta 1921 prišla kot lektorica angleškega jezika v Ljubljano, je pričela takoj dopisovati v ugledne angleške revije, tako v Graphic, Time and Tide, The Observer, The Slavonic Review, The Scotsman, Alpine Journal itd. Pošiljala jim je članke gospodarske, literarne, folklorne in turistično-alpinistične vsebine ter tako prostovoljno nadaljevala svoje propagandno delo za Jugoslavijo. Posebno pa ji je prirasla k srcu Slovenija in njene gore. Kmalu se je spoznala s Skalaši in zlasti z M. M. Debelakovo in z Edom Deržajem in pričela v njihovi družbi in v družbi drugih Skalašev obiskovati naše gore; v poznejših letih je opravila tudi nekaj težjih, plezalnih vzponov. Ko je prišel v Beogradu izhajati propagandni tednik »South Slaw Herald«, mu je postala Fanny Copeland ena najbolj vnetih dopisovalk. Kmalu se je jela oglašati tudi v Planinskem vestniku, spočetka s članki o ameriških gorah (Kanadski Everest, Mount Logan, Plan. vestnik 1925; Planinstvo v Kanadskih Rocky Mountains, Plan. vestnik 1925, Orkney ali izlet na Škotsko, Plan. vestnik 1931). Iz naših kra-

jev pa je objavila v Plan. vestniku l. 1935 »Višinsko zdravljenje v Martuljku«, kjer opisuje prvenstven vzpon v severni steni Velike Ponce; l. 1933 pa je v Planinskem vestniku opisala dolgo in naporno smučarsko turo z Menine na Veliko planino. Njeno glavno planinsko delo pa je knjiga Beautiful Mountains (Prelepe gore), ki jo je natisnila l. 1931 Mercury Press v Chelmsfordu, založila pa The Jugoslav. Bureau (Jugoslovanska pisarna) v Splitu. V Ljubljani gospa Copeland očitvidno ni mogla dobiti založnika za angleško knjigo o slovenskih gorah. Poleg toplo občutenih pesmi vsebuje knjiga deset, delno že poprej v raznih revijah (The London Mercury, The Near East an India, Time and Tide) objavljenih člankov, ki opisujejo na

Fanny S. Copeland

svojestven, duhovit in šaljiv način vzpone v Jul. Alpah, zimsko turo skozi Kot na Kredarico s povratkom skozi Krmo (For a stick of chocolate — Za košček čokolade); vzpone na Triglav po zaznamovanih poteh iz Trente, iz Vrat in sestope čez Jezera, zgodovinske plezalne podvige v Severni steni in njen lastni vzpon čez Steno (Of Father Triglav and his great North Wall); dalje: Koča na Gozdu (The House in the Wood), ture v Martuljku (The Vision and the Quest = Privid in iskanje), Kiklop (The Cyclops, t. j. Enooki Pri-sojnik), Pričakovani gost (The expected guest), plezalno turo na Jalovec, Vzpon na Špik (The Spearhead), plezalni pohod na Mojstrovko (For auld Lang Syne), turo v Kamniških planinah in končno pripoved o nesreči v Savinjskih Alpah (na Veliki planini). Knjiga je prežeta s toplimi čustvi do našega gorskega sveta in je spričo svoje umetniške vrednosti in vsebinske tehtnosti pridobila našim goram novih prijateljev med Angleži; pri tej propagandni misiji so jo podpirale mnoge risbe Eda Deržaja, s katerimi je okrašena ta reprezentativna publikacija. Kmalu po svojem prihodu v Slovenijo se je Copelandova povezala z M. M. Debelakovo, ki se je z vso energijo lotila angleščine in jo v kratkem tudi obvladala. Zveza teh dveh nadarjenih, energičnih in delavnih žena je postala kmalu zelo pomembna za angleško-slovenske kulturne in zlasti alpinistično-turistične odnose. F. C. Copeland, ki je imela v Angliji vplivne zveze, je kmalu lahko dosegla, da je začela vodilna angleška alpinistična revija »Alpine Journal« prinašati članke o znamenitih prvenstvenih turah M. M. Debelakove in njenih tovarišev v stenah Julijskih Alp (In the Julian Alps); From the Forca Disteis to the Clappadore (1932); Špik by the N. Face (1932); Špik by the NW Face (1932);

Triglav North Face in Winter (1939); Dr. Staneta Tominška: The NW. Face of the Škrlatica in the Julian Alps. Drugo, zelo važno, načrtno pripravljeno akcijo pa sta ti dve ženi izvedli v l. 1936 do 1938, ko je M. M. Debelakova dve in pol leti bivala v Angliji, predavala v Alpine Club-u, v Ski Club of Great Britain in v planinskih klubih skoro vseh večjih angleških mest o Julijskih Alpah in o svojih prvenstvenih vzponih v stenah in grebenih naših gora. V tem času (1937) je M. M. Debelakova tudi praktično pokazala Angležem svoje alpinistične zmožnosti s tem, da je v družbi svojega moža, slikarja Eda Deržaja in nekega škotskega plezalca zmagala severovzhodno steno Ben Nevisa, najvišje gore na Škotskem in v Angliji, v kateri je s tovariši zarisala slovensko smer. Še pred odhodom v Anglijo pa sta Copelandova in Debelakova izdali »A short guide to the Slovene Alps« (Kratek vodnik po Slovenskih Alpah), ki je izšel l. 1936 pri Kleinmayerju in Bambergu v Ljubljani, z namenom, da poda angleškim in ameriškanskim turistom osnovne informacije o Sloveniji in o potovanju po njej ter jim olajša orientacijo v naših gorah.

Zasluga Fanny Copelandove je tudi, da je stopila v stik z The Le Play Society v Londonu in jo pridobila za obisk Slovenije in za preučevanje naših gorskih pokrajin po njihovi metodi. »Le Play-evci« so društvo, čigar člani vršijo svoje specialne študije po metodi Francoza Le Play-a, ki je bil v preteklem stoletju v Parizu rudarski inšpektor pri centralni vladi in profesor na rudarski šoli. Leta 1950 je ustanovil društvo Société Internationale des Etudes Pratiques d'Economie. Njegove sociološke študije so bile osnovane na geografskih činiteljih (lega pokrajine, podnebje, fizična struktura zemlje, poklic prebivalstva) in na zgodovini. Organiziral je potovanja svojih študentov, ki so na omenjenih osnovah empirično preučevali značaj pokrajine in ljudi in tako spoznavali zakone, ki jim je podlaga razvoj socialne strukture prebivalstva. V skupinah, ki so po Le Play-evi metodi študirali tuje pokrajine in ljudi, so bili razni strokovnjaki, ki so, vsak z vidika svoje posebne izobrazbe, študirali svoj predmet in končno svoja dognanja združili v zaokroženo podobo obravnavanega področja.* V Jugoslavijo je prišlo l. 1932 in naslednja leta več skupin (menda 8) Le Play-evcev, ki so se poleg Slovenije lotili tudi proučevanja pokrajin v ostali državi. (Plitvička jezera, Bosna, Črna gora.) V Sloveniji so si Le Play-evci izbrali Gornjo Savinjsko dolino (okolico Solčave, Robanov kot, Logarsko dolino in Matkov kot). Na njihovem potovanju so jih spremljali Fanny Copeland, Boris Kermavner in Pavel Kunaver, ki je bil že poprej navezal stike z angleškimi skavti in je več skupin Le Play-evcev vodil na Triglav ter jim pomagal pri njihovem raziskovanju v Bohinju in Gor. Savinjski dolini. Dve skupini, ki jih je The Le Play Society v avgustu l. 1932 poslala v Slovenijo in ki sta šteli skupno okrog 50 članov, sta v razmeroma kratkem času proučili odrejeno področje. V l. 1933 pa je izšla pod redakcijo dr. L. Dudley Stampa, vodje II. skupine, v Lon-

* Podatke o Le Play-u in njegovi metodi sem povzel iz kritike Borisa Kermavnerja v knjigi »Slovene Studies« v Pl. V. 1934, str. 126—127.

donu knjiga »Slovene Studies«, ki prinaša izsledke Le Play-evcev v omenjenem področju. Po uvodnem poglavju, ki govori o položaju Jugoslavije v Evropi in podaja kratek zgodovinski in zemljepisni pregled naše zemlje, slede geološki oris Zg. Savinjske doline, etnografski in statistični podatki, pregleden prikaz kmetijstva, živinoreje in gozdarstva, opis Solčave, tipičnih kmetij, podatki o zaposlitvi prebivalstva, o načinu življenja v vasi, o šolstvu, o planšarstvu in njega gospodarskem pomenu, o čebelarstvu in vegetaciji. Posebej se obravnava še planšarstvo na Veliki planini. Obširen je seznam rastlin, ki jih je nabral Captain Corric Chase, botanik. Presenetljiva je spričo kratkega časa, ki so ga Le Play-evci preživeli v opisanem področju, množica podatkov in izsledkov, ki so spretno ponazorjeni s številnimi dobrimi posnetki, diagrami in risbami. Knjiga Sloven Studies in obisk Le Play-evcev sta bila nov tehten prispevek Angležev k spoznavanju naše zemlje in ljudi in našega gorskega sveta. Ustvaril je mnogo vezi in prijateljskih stikov ter v britanski javnosti sprožila nov val zanimanja za Jugoslavijo in posebej za Slovenijo.

Poleg Le Play-evcev so napisali v razne angleške revije in planinske liste vrsto informativnih člankov o Sloveniji britanski dijaki in učitelji, ki so v l. 1931 obiskali Slovenijo. Članke je ga. Fanny Copeland prevedla v slovenščino in izšli so tudi v PV l. 1932. So to spisi A. E. Moie iz Londona: Slovenija; dalje članek vodje skupine K. C. Edwarda iz Nottinghama: Slovenija in njeni problemi; B. O. Loughlena iz Londona: Moji vtisi iz Slovenije in prispevek M. Severn-a iz Nottinghama: Slovenske planine. Članki kažejo dober opazovalni dar in v bistvu točno prikazovanje naše zemlje in Slovencev.

Razen Le Play-evcev in univerzitetnih skupin pa so obiskali Slovenijo v letih med obema svetovnima vojnama še mnogi posamezni angleški alpinisti. Tako stotnik George Ingle Finch, znameniti himalajevec, ki se je leta 1922 udeležil naskoka na Mount Everest. Kakor je znano, je Finch (z Bruce-om) l. 1922 dosegel na Mount Everestu višino 8320 m, več kot tisto leto sam Mallory, ki je ostal na 8225 m. G. J. Finch je predaval o himalajskih odpravah iz l. 1922 in 1924 in o svojih l. 1929 v Alpah in tudi v Sloveniji opravljenih turah 10. junija 1929 v Mariboru in naslednji dan, 11. junija, v Ljubljani. S svojim skromnim nastopom in prijetnim humorjem je Finch mahoma osvojil poslušalce, ki so z velikim zanimanjem sledili njegovim izvajanjem in občudovali njegove odlične posnetke iz Alp in Himalaje. Spretno je opisal tragedijo Malloryja in Irvina, ki sta po mnenju mnogih pisateljev dosegla vrh Everesta, a se na povratku na nepojasnen način ponesrečila.

Še enkrat smo Slovenci slišali govoriti angleškega predavatelja o Mount Everestu. To je bilo l. 1939, ko nas je obiskal Hugh Rutledge, vodja angleških himalajskih ekspedicij v l. 1933 in 1936. Predaval je o beh naskokih na Mount Everest, ki so jih Angleži organizirali in ki, kakor vsi prejšnji, tudi nista prinesla končne zmage.

Predzadnji vidnejši angleški alpinist, ki je obiskal naše gore pred drugo svetovno vojno, je bil lord S. Amery, znani politik, bivši

zakladni minister in minister za kolonije. Njegov obisk je bil važen zaradi odlične pozicije, ki jo lord Amery zavzema v angleški javnosti, pa tudi zategadelj, ker je svoje vtise in doživljaje objavil l. 1938 v vodilni angleški planinski reviji »Alpine Journal-u«, kjer je poleg opisa svojih plezalnih vzponov v Julijskih Alpah podal tudi laskavo poročilo o kočah SPD in o stanju potov, skratka o tujsko-prometnih napravah v naših Alpah. Pod vodstvom Jožeta Čopa je lord Amery, takrat že nad 60 let star, l. 1937 preplezal Slovensko smer v Severni triglavski steni, severno steno Razorja, Kugyjevo smer v severni steni Škrlatice in celo prvenstveno smer v severovzhodni steni Mojstrovke. Važno je, da je bil ta razvajeni potnik v naših gorah povsem zadovoljen s prehrano in nočišči, kar na več mestih izrecno omenja.

Po osvoboditvi še niso prišle v naše gore večje skupine Angležev. Od znanih posameznikov je bil zadnji v Julijskih Alpah le T. G. Longstaff, ki je podlegel njih čaru in se zaljubil v Martuljek in njegove samote. Naši planinski stiki z Angleži so v zadnjih letih dokaj rahli, saj niti revij ne izmenjavamo redno. Osebnosti stike z nekaterimi, vidnimi angleškimi alpinisti goji vztrajno menda le še dr. ing. France Avčin. Tudi centralna knjižnica Planinske zveze Slovenije še ni izpopolnjena z mnogimi pomembnimi deli angleške alpinistične literature, ki so izšla od l. 1940 pa do danes. Želeti bi bilo, da se kmalu popravi zamujeno in zopet vzbudi pri britanskih alpinistih zanimanje za naš planinski svet, ki so ga najboljši angleški potniki preteklosti tako vzljubili in tako laskavo in navdušeno opisovali. Pot in način bodoče povezave so nam nakazali in pokazali odlični angleški turistični delavci in alpinisti, ki smo jih v tem pregledu omenili. Med njimi zavzema uprav častno in odlično mesto ga. Fanny Copeland, ki je lani septembra praznovala svojo osemdesetletnico. Ta članek naj bo skromna počastitev njenega jubileja in dela v korist angleškoslovenskih stikov na polju alpinizma. Hkrati pa naj bo tudi izraz globokega spoštovanja do te nesebične in neumorne žene, ki je mnogo pripomogla k odličnemu slovesu naših Alp med angleškimi ljubitelji gorskih lepot.

Čošeljnova hiša v Podkorenu, v kateri je bival H. Davy

Stazika Černič:

AILEFROIDE

Ime te gore bo imelo zame vedno nek poseben prizvok.

Ailefroide — gora s hladnimi krili. Divja in samotna ne nosi zaman tega imena. Celó ob čudovitih sončnih zahodih, ko sosednje gore žare v tako toplih barvah, diha iz njenih prepadov hlad. O, tudi ona blesti; toda kakšna razlika! To je barva, ki nima imena. Blesteče lepa toda brez trohice topline; jeklena in hladna.

Ailefroide — mogočna stena, ki sem jo občudovala in vzljubila šele potem, ko sem jo doživela v vsej njeni hladni lepoti in neizprosni krutosti. Stena, ki jo njen zmagovalec Italijan Gervasutti primerja s slovito severno steno Grandes Jorasses.

Ailefroide — nepozabno doživetje.

Trežno in pri polni zavesti sem doživela vso strahoto spoznanja, da je pred mano le še — konec. Mraz in glad in klavrna smrt brez borbe. — Potem pa je minil dan, minila je noč, in še enkrat dan in noč; tretjega dne pa je zahajajoče sonce pozlatilo vrh in srce je prekipevajoče zaplalo v novo življenje.

In končno — priznanje, ki mi ga je dala tujina, in ki je za člana majhnega naroda izven meja njegove domovine tako dragoceno.

Skoro brez šuma je brzel elegantni motorni vlak od Chambéryja proti Grenoblu; melodična francoska govorica najinih sopotnikov in napis na vagonu sta neizpodbitno dokazovala, da sva zares v Franciji in da se peljeva prav proti Grenoblu.

Kdo bi nama zameril najine dvome! Saj se je zgodilo menda prvič v zgodovini, da sta dve slovenski dekleti, sami in neizkušeni, potovali v — Francoske Alpe.

Pa je bilo vendarle res. Ob petih popoldne se je vlak ustavil v Grenoblu in kar padli sva v objem najinih francoskih prijateljev, ki sem jih lansko leto vodila po Julijskih Alpah in ki so naju za letos povabili v francoske goré. Glavna krivca tega vabila in seveda tudi organizatorja najinega letošnjega bivanja v Franciji sta bila Louis Juppet in njegova zlata ženka Marinette. Kako pristržno je bilo snidenje!

Poleg njiju in ostalih znancev pa je bil na kolodvoru še nekdo, ki sva ga z Jelko videli prvič. Predstavljanje je bilo opravljeno kar mimogrede: »Monsieur Bernard Salomon, naš prijatelj — to sta pa Mademoiselles Jelka et Stazà.« — In ker je bil Bernard prijatelj naših prijateljev, so vsi Monsieur in Mademoiselles kaj kmalu odpadli. Pogovor je bil prijeten in domač, kot da se poznamo že dolga leta.

S kolodvora smo zavili kar v prvo kavarno, da napravimo načrt. In tu se je ob čaši piva začel in zaključil oni zgodovinski razgovor.

Francozom sta šala in zafrkavanje v krvi — in tako sem tudi v tem razgovoru le stežka razbiral, kdaj gre za šalo in kdaj zares. Ko se je pa v pogovor začel vmešavati še Bernard, res nisem več vedela, kaj naj si mislim. Na hudomušno vprašanje, katere stene imam v načrtu, sem se le smejala: še svojo veliko željo, da bi z Jelko prečili La Meije, bi najraje previdno zamolčala.

Bernard pa le ni odnehal. »Pa six-sup?¹ Ali vas nič ne mika?»

Potem pa je le prišel z besedo na dan. »Ali hočete plezati z mano? Danes sem nastopil dopust in nekaj prav lepih vzponov imam v načrtu. Toda lahki niso: najtežjega, severo-zahodno steno Ailefroide, bomo pa naskočili kar jutri. In tudi vi greste z nami.«

Ali se mož šali? Ali me zafrkava? Kdo pa pravzaprav je?

Vprašujoče sem pogledala Marinette. Menda je razumela moje nemo vprašanje, pa mi je hitro objasnila: »Bernard je soliden alpinist. Pa tudi sposoben je, saj je letos pozimi opravil prvenstveno zimsko prečenje La Meije.«

Po tem pojasnilu sem šele prvič pomislila, da bi bila takale težka stena v Francoskih Alpah res edinstveno doživetje. Bernard pa je pripovedoval naprej: »Računam, da bomo za vzpon rabili dvanajest do štirinajest ur; sestopa in

¹ Six-sup je skrajšan izraz za zgornjo mejo VI. stopnje.

povratka je pa tudi za kakih osem ur, tako da moramo na bivak vsekakor računati.«

Ob misli na bivak v takemle francoskem širitisočaku me je kar zazeblo.

»Sicer pa, kako morete v tako težko steno povabiti mene, deklè? Saj niti ne veste, kako plezam! Pa granit, in led, in bivak — z vsem tem se še nikoli v življenju nisem srečala!«

Bernard pa le ni odnehal. Tedaj sem se zatekla k Juppetu: »Louis, vi poznate Bernarda, steno in — mene (lansko leto nas je v Zimmer-Jahnovem izstopu dobilo neurje s točo...) samo vi lahko odločite!« Juppet, ki ga zaradi njegove treznosti in preudarnosti v gorah silno spoštujem, me je mirno pogledal: »Prepričan sem, da ste steni in težavam kos. Odločiti se morate pa vendarle sami.« Šele tedaj sem razumela, da je bilo to Bernardovo povabilo presenečenje, ki sta mi ga pripravila Louis in Marinette. Kako trdno je bilo njuno zaupanje v moje sposobnosti!

Pogledala sem še Jelko. Zaman! Njen obraz je izdajal samo še najčistejše navdušenje. »Staza, take prilike ne boš imela nikoli več!«

To je sicer res — toda prirojena in privzgojena previdnost se še nista vdali. Da kot druga v navezi ne bom nikomur v breme in ne slovenskemu alpinizmu v sramoto, to sem bila prepričana. Toda, ali bom vzdržala? Najbolj me je skrbela dolžina vzpona in višina štirih tisočakov — pa to, da sem imela za sabo tri neprespane noči. Toda že se je začela nekje globoko v meni porajati tudi zavest, da imam tem več moči, čim večje so težave pred mano — zavest, ki se pri meni pojavi šele takrat, ko gre zares.

☆

Drugo jutro — bila je sobota, 27. julija — nas je Bernard z vso kramo vred naložil na svoj avto in odpeljali smo se v goré.

V visokogorski vasi La Bérarde smo pustili avto kar ob cesti, vso krámo pa smo znosili na planoto Carrelet (2045 m), kjer so kmalu stali trije lični šotorčki. In ob dveh popoldne smo se ločili.

»Dobro srečo in na svidenje v ponedeljek!« so nam voščili na pot, in že sva se z Bernardom dvigala proti zavetišču Temple Ecrins.

V čudovitem dnevu je kipela pred nama severo-zapadna stena Ailefroide (3952 m). Bernard mi je kar spotoma razlagal smer in razmere v steni: »V spodnji tretjini se dviga Centralni steber s svojimi detajli in prehodi čiste šeste stopnje. Sicer pa je stena v prvi tretjini — levo od Stebra — razmeroma dobro razčlenjena, v sredini bolj zidu kot steni podobna, v zadnji tretjini pa se vzpne z vrsto ledenih kaminov.« In še to je povedal, da je bila smer, ki je bila prvič preplezana leta 1936, do danes le petkrat ponovljena.

V zavetišču so nas že čakali ostali. Poleg naveze Trottabaz-Augier je bil tu tudi Claude Forget, s katerim je bil Bernard zmenjen le za primer, če se jaz ne bi odločila. Forget pa ni hotel opustiti prilike in je pripeljal s seboj še svojega soplezalca, nekoliko starejšega Chaumata. Bilo nas je torej za tri naveze. To me je nemalo začudilo, toda izpraševati nisem hotela, saj nisem poznala niti razmer v steni niti njihovih navad; bila sem le gost, in še to samo — ženskega spola.

Proti večeru sva šla z Bernardom pogledat, kje bi bil najlažji prehod čez grapo z ledeniškim hudournikom. Postavila sva smernega možica, da drugo jutro v temi ne bi po nepotrebnem tavalí, na povratku pa sva se prvič — in zadnjič — resno pogovorila.

»Staza, pa zakaj ste se tako branili? Ali se česa bojite?«

»Bojim? Ne. Toda prvič v življenju se podajam — v neznano. Če bi me bili povabili naši fantje, če bi mi oni govorili o steni, bi popolnoma natančno vedela, kaj me čaka, ker oni poznajo mene in ker jaz poznam njihove pojme o težavnosti stene. Če pa mi vi pravite »težko je«, potem zares ne vem, ali je to še v mejah mojih zmožnosti ali je pa že daleč nad njimi. Sicer pa je vse to sedaj že odpadlo; odločila sem se in zdaj sem prepričana, da bom zmogla.«

»Razumem vas. Zanima me pa le, kaj mislite, da bi lahko bilo tisto, česar vi ne zmorete.«

Nasmehnila sem se. »Predstavljajte si žensko — katero koli, pa naj bo še tako dobra alpinistka — pod teznim previsom, v katerem odloča samo surova fizična sila. Vidite, to je meja, nad katero se moje zmožnosti ne bodo nikoli povzpele.«

To je pa stvar, ki je več ali manj nam vsem — na meji naših sposobnosti,« me je smeje se zavrnil Bernard. »Toda kadar je potrebno, gre tudi to, boste videli.«

»Trottabaz — pravimo mu Trois Pic — je alpinist pariške šole. Zelo sposoben je in ni ga detajla v njihovem slavnem Fontainebleauju, ki ga ne bi z lahkoto preplezal. Toda v gorah — tam, kjer se neha šola in kjer se začenja zares — v gorah je pa še zelo, zelo mlad.

Potem mi je še prav na kratko predstavil one štiri, s katerimi bomo jutri plezali.

»Georges Augier je sijajen dečko. Simpatičen je in odličen tovariš; rad hodim z njim v gore.

»Chaumata ne poznam. Vem, da je bil pred vojno eden najboljših plezalcev tu v Dauphinéji, po vojni pa nisem več slišal o njem in čudno se mi zdi, da se je naenkrat odločil za to turo.«

»Claude Forget je pa član grenobelske ekipe Secour en Montagne² — sicer ga boste pa sami najboljše spoznali,« je še dodal, ko sva že stopila v veliko jedilnico, zidano iz kamna in neometano. Hladno in neprijazno je bilo tam notri.

Pri večerji se je razvil »bojni posvet«; fantje so bili v svojem elementu in moja francoščina je ob njihovem temperamentnem hribovskem žargonu skoraj popolnoma odpovedala. Za mene se niso dosti menili, le na koncu mi je Bernard v »mednarodni« francoščini objasn timeraključek tega posveta: »Ker je stena težka in dolga, nas pa šest, moramo gledati, da bomo čim preje zunaj. Zato se bomo izognili Centralnemu stebru v prvi tretjini stene in izbrali lažjo varianto po levem robu stebra. Da bomo hitrejši, bomo vzeli s seboj le najnujnejše. Hrano je treba preračunati na tri obroke: dva v nedeljo, in enega v ponedeljek zjutraj; opoldne bomo pa že v zavetišču La Pilatte na južni strani Ailefroide. Vso preostalo hrano in kuhali bomo pustili kar tukaj. Tudi derez ne bomo jemali s seboj, ker mora biti stena po dveh mesecih suše skoro popolnoma suha; pač pa bomo vzeli tri cepine. In tri kladiva seveda.«

Ob treh ponoči smo po obilnem zajtrku stopili v mrzlo, zvezdno noč. Stena Ailefroide je odmaknjena daleč od vseh potov; v trdi temi, z eno samo baterijo, smo se prebijali čez strmo, zoprno skrotje, skakali čez široke in deroče ledeniške hudournike in tolkli ledeniško moreno. Ne bi verjela, da se da vse to opraviti v dveh urah; in vendar smo ob petih zjutraj stali na ledeniku pod vstopom v steno.

Vrstni red navez? Specialist Trois Pic bo šel seveda prvi. In kdo bo šel zadnji? Z malo zlobe so nama z Bernardom predlagali izbijanje klinov. »Tudi prav,« sva privolila. Morda so pa že tudi Francozi pogruntali, da se ženska trma pri izbijanju klinov obnese?

Ko me je na vstopu ločila od stene le še široka in nerodna krajna poč, priznam, da sem imela kar malo treme. Da se ga le enkrat dotaknem, tega vražjega granita! Da le enkrat začnem! — In ko sem bila končno tudi jaz na drugem bregu krajne poč, na tistem, ki pripada steni, je bila vsa trema v hipu pozabljena. Že po dveh dolžinah sva se z Bernardom ujela, kot da sva od vedno na isti vrvi — in s čedalje večjim užitkom je šlo strmo navzgor.

No, pa s klini zaenkrat ni bilo sile. Trois Pic se je sicer vedno znova zaganjal proti Centralnemu stebru, ostali dve navezi pa sta po pameti in včasih vsaka po svoje izbirali linijo najmanjšega odpora v strmi in sila krušljivi grapi ob stebru. Na ta način je bila sicer nevarnost padajočega kamenja najmanjša, toda bilo je zamudno, zlasti še, ker smo vedno znova čakali Trois Pica, ki je menda iz principa iskal težje prehode.

² Francoska Gorska reševalna služba.

Meni se je vse skupaj zdelo za to divjo steno kar preveč lahko. Vedela pa sem, da se težavnost stene stopnjuje po tretjinah: prva tretjina (levo od Stebra) se giblje med III. in IV., druga, oni neverjetno gladki in navpični zid, je krepka V, zadnja tretjina pa — kakor bog da; opis pravi, da postane izstop iz stene lahko problematičen, če je skala pokrita z ledom...

Ko se je grapa začela bočiti proti desni, se je naenkrat vzpela nad nami navpična bariera. »Le kje more biti tu čez prehod?« sem zaman ugibala. »Levo, desno, naravnost?« Povsod je bilo enako gladko in navpično.

Grapa nas je pripeljala na škrbino za Centralnim stebrom, in ko smo končno dočakali Trois Pica, ki se je po nekaj stranskih skokih proti Stebru nazadnje le vrnil v naše stopinje, je bila ura dvanajst. Za nami pa je bila šele ena tretjina višine.

Sedaj je stala pred nami stena v vsej svoji mogočnosti. Levo navzdol se je izgubljala grapa, ki se mi je ob pogledu nazaj zdelo mnogo bolj divja in strma kot prej; desno od Stebra se je z naravnost neverjetno naklonino izgubljal v globino viseč ledenik. Občutka vrtoglavice ne poznam; toda ob sami misli, da bi stala na robu onega ledenika, se mi je zdelo, da bi me čudna sila kar vlekla navzdol. Globina bi mi uklenila pogled, pogledu bi sledila misel — in potem? Ne, ne! To ni za živa bitja.

Nad nami pa je bila ona navpična bariera. Viseči ledenik je z neverjetno silo vlekel pogled in misli v globino — te sive, navpične plati pa so z isto silo vpijale naše poglede k sebi in nas vabile navzgor.

Bila nas je sama nestrpnost. Ne lakote ne utrujenosti nisem čutila — in kar čudno se mi je zdelo, da smo vendarle odprli nahrbtnike. Nekaj keksov, nekaj koščkov sladkorja z limono in kos čokolade — to je bilo naše kosilo.

Z nekaj besedami so se fantje sporazumeli, da bomo tu čez združili naše tri naveze v eno samo. Kdo bo izbijal? Ne, za dekleta bo pa sedaj le malo preveč posla. Bernard bo šel zadnji.

Potem pa je Trois Pic začel. Plezal je počasi, toda skoro izključno prosto: kline je zabijal le na varovališčih. Bil je zares mojster te skale.

Včasih se mi je zazdelo, da to sploh ni plezanje; bili smo kot gosenice, ki se pomikajo navzgor s celim telesom — centimeter za centimetrom.

Svet je utonil v pozabo. Obstajala je le ta divja stena, nad nami čudovito sinje nebo, pod nami pa praznina, ki se izgublja v sinji nič.

Menda bi me moralo biti strah. Toda tudi sence tega nisem zasledila v sebi. Brez dvoma so bile te plati najtežje, kar sem kdaj koli dotlej plezala — jaz pa sem občutila le brezmejno uživanje.

Globina pod nami je naraščala. Neopazno so minevale ure.

Naše vrvi so ves čas tekale skoro navpično. Potem pa je sledila prečnica v levo in skozi vlažen, zoprni kamin sem prilezla na nekako visečo polico, ki zaključuje ta sistem plati.

Za nami sta bile dve tretjini stene. Ura je bila šest.

Ostanek dneva pa je bil prekratek, da bi pred nočjo dosegli vrh. Zato smo se odločili, da bomo bivakirali kar tu, saj je bila ta polica v vsej steni gotovo najprimernejši, če ne edini kraj za take namene. S trdim delom smo si za silo zravnavali prostor, ki je bil ravno dovolj velik, da je šest ljudi tesno drug ob drugem za silo sedelo oziroma ždelo. Ker pa je ta naš »hotel« kljub zravnanju visel navzdol, proti onemu vabljivemu niču tam v globini, smo se skrbno privezali in pribili k steni.

Moj prvi bivak! Šele tu sem se zavedela svoje pomanjkljive opreme. Imela sem sicer toplo perilo, žametne pumparice, pulover, veste en duvet,³ vetrovko in kratko, nepremočljivo pelerino — toda noge! Bombažaste dolenke, v katerih sem plezala, so bile za bivak nerabne, rezervne volnene noga-

³ Veste en duvet je puhasta jopa, narejena nekako tako kot prešite odeje: znotraj in zunaj je zelo tanko in gosto blago, v sredi pa puh. Vse skupaj je križem prešito.

vice pa so bile prekratke, tako da je pod robom hlač ostalo za štiri prste gole kože. Pomagala sem si pač, kakor sem vedela in znala; z bombažastimi nogavicami, ki sem jih bila sezula, sem prevezala eno »Ahilovo peto« pod kolonom... To so bridke izkušnje!

Francozi imajo za bivakiranje posebno opremo, namreč nekakšne vreče iz gumiranega nylona (pravijo jim pied d'elefant = slonova noga). V to vrečo zlezeš do pod pazduhe, nato pa si preko nje pripneš še široko vetrovko iz istega materiala. Jaz te simpatične stvarce nisem imela, zato sem izpraznila nahrbtnik in vtaknila noge v njega. Že po nekaj minutah pa sem začutila da mi bo na ta način zastajala kri, ker je bil plezalni nahrbtnik za obe nogi pač premajhen. Boljši mraz kot zastajanje krvnega obtoka! In zopet sem izvlekla noge.

Bernard me je začudeno gledal. Ko sem mu obrazložila kako in kaj, je potegnil izpod sebe nahrbtnik, na katerega je bil sedel in mi ga brez besede ponudil. Ob vsaki drugi priliki bi štela to za galantnost, za katero v hribih ni mesta. Toda sedaj? Ali ne bi Bernard storil tega tudi, če jaz ne bi bila dekle? — Hvaležno sem vzela nahrbtnik; sedaj sem imela dva — za vsako nogo enega! Toda če se mi ponoči kateri izmakne z noge in odpotuje v dolino? Po zlatem pravilu »bolje drži ga, kakor lovi ga« sem ju pod kolena zvezala skupaj in si ju s Prusikovo vrvico pripela za pas.

Tako — sedaj smo nared. Sonce je bilo že zdrknilo za obzorje in v prihajajočem mraku smo pospravili naš drugi obrok hrane, ki je bil kalorično sicer visokovreden, količinsko pa minimalen. Nekako neverjetno lahko sem se počutila po tej večerji — kranjski želodec se ne »pofrancozi« tako hitro... Toda to je bila le bežna ugotovitev.

Bila sem resnično in globoko srečna. Ta dan je bil zame veliko doživetje. In kljub čedalje ostrejšemu mrazu se mi je zdelo, da mi bo v spominu na ta dan ostala le čudovita stena, tegobe tegale bivaka, tako majhne v primeri z lepoto, ki sem jo doživela, pa bodo kar zdrknile v pozabo.

Da — še to. V kateri višini smo? Izračunali smo, da moramo biti nekako v višini 3600 metrov. Ves čas sem vedela, da sem v steni francoskega štiritisočaka, toda ta številka je bila le za čuda konkretna. Saj sem potemtakem že krepko prekoračila svoj osebni rekord v doseženi višini! Le po kaj bi hodila še na vrh? Fantje so se ob tem mojem samogovoru kar dobro zabavali — in nihče ni slutil, da se nam bo ta šala tako kmalu sprevračala v resnico...

Potem pa smo si želeli lahko noč. Prijetna utrujenost in globoko zadovoljstvo sta me kljub ostremu mrazu kmalu zazibali v moj prvi bivak.

Čudna je takale noč sredi stene, sedé, s kolena prižetimi pod brado. To ni ne spanje, ne bedenje. V polsnu prekladaš svoje okončine, steguješ jih in krčiš, se presedaš, kajti droban kamenček pod tabo se ti zdi cela gora, in skala, na katero si naslonjen, je tako čudno mrzla. Skozi vse plasti obleke jo čutiš. — Pri vsem tem pa vendarle — spiš.

Ob prvem svitu smo bili zdajci vsi budni. Nad nami ni bilo več ne neba, ne bleščečih se zvezd. Tudi stene ni bilo več nikjer; na dveh kvadratnih metrih je bilo šest sivih svežnjev, vse drugo pa je bila gosta, mokra megla, iz katere je rahlo, prav rahlo snežilo.

Gore so v svoji obrambi posegle po najstrašnejšem orožju: nepričakovana sprememba vremena. V višini 3600 metrov pomeni to led in sneg — in skoro sigurno pogubo onim drznejšem, ki jim je gora namenila svoje maščevanje.

Kakšna ironija usode! Dva meseca ni v teh krajih padla kaplja dežja, dva meseca ni nobena meglica zasenčila teh ponosnih vrhov. In danes... Prav nam so gore namenile to težko preizkušnjo.

Nihče ni spregovoril, nihče ni z eno samo besedo komentiral položaja, v katerem smo se znašli.

Na hitro smo pospravili zadnji obrok hrane iz nahrbtnikov.

Brez besede je prešel v vodstvo naše združene naveze Claude. V podaljšku police smo se pomaknili za kakih 20 metrov v desno in že smo stali pod prvim, ledenim kaminom.

Kakšen pogled! Ogromni skladi skoro navpičnega, steklastega ledu so se zlohотно svetili, neizprosno gladki. Tudi skala na obeh straneh tega ledenega slapu je bila popolnoma poledenela. Bilo je jasno, da tu čez danes ni prehoda.

Claude je poskušal v strmi steni levo od kamina, toda brez uspeha. Desno od kamina je med ogromnimi, kvadratnimi skladi skale držala nekakšna poč, ki je v loku pripeljala nad zgornjo polovico kamina. In kaj potem? Izstop iz kamina je še bolj nemogoč kot vstop. Desno pa stoji gladka, navpična, dva metra visoka skala. Ali bo šlo tam čez? Mora! Iz stene vendar moramo priti!

Neskončno počasi se je dvigal Claude po eni poč navzgor. Le kaj se tako obira? Hip zatem mi je postala stvar jasna, ko se je pod njim odkrušil cel metrski blok skale in zgrmel v prepad. Bobnelo je, kot da se ruši gora. V drobcu sekunde je bil pošasten pogled na ono skalovje, ki je skozi meglo grmelo v prepad; oster duh po žveplu je dopolnil to sliko.

Toda Claude se je obdržal na rokah in po nekaj minutah grobne tišine se je zopet pomikal počasi navzgor.

Kje je bilo danes užitka polno plezanje prejšnjega dne? Z vsem svojim bistvom sem čutila, da je to le še trda borba za obstanek. Če se danes tega spomnim, me kar zazebe — takrat pa v meni ni bilo mesta za strah. Vse misli in vsi občutki so bili zgoščeni v en sam imperativ: Naprej in navzgor!

Kako počasi je plezal Claude! Ko je prišel nad kamin, je bilo vrvi konec. Za njim je plezal Trois Pic, ki je potem varoval Clauda, ko se je nekako goljufal čez gladko skalo. Potem je šel tretji v poč, nato Trois Pic naprej in tako izmenoma dalje. Kako neskončno počasi je šlo vse to — zame, ki sem bila šele peta na vrsti.

Ko sem začela, sem bila do kraja premražena. Šele sedaj sem razumela, zakaj je šlo tako počasi. To ni bila krušljivost, kakršne smo vajeni v apnenčastih gorah; tu se je majala vsaka skala. In bloki, čim večji so bili, tem bolj so bili majavi. Tu bi bila potrebna res skrajna preciznost v prijemih in stopih in obtežitvah — jaz pa sem imela prste vse trde in otekle od mraza in noge težke in toge, kot da sploh niso moje.

Nad kaminom sem se zasidrala za ogromen blok — idealno varovališče — in poklicala Bernarda. Počasi se je večala klopka vrvi, ki je tekla čez mojo ramo.

Tedaj pa je zopet zabobnelo. Instinktivno sem zavila vrv okoli zapestja in v istem trenutku sem opazila, da se maje tudi blok, za katerim sem bila zasidrana. Vraga!

Menda se še nikoli v življenju nisem tako oddahnila kot takrat, ko je prišel Bernard do mene. Ta dolžina vrvi se mi je naravnost zagnusila.

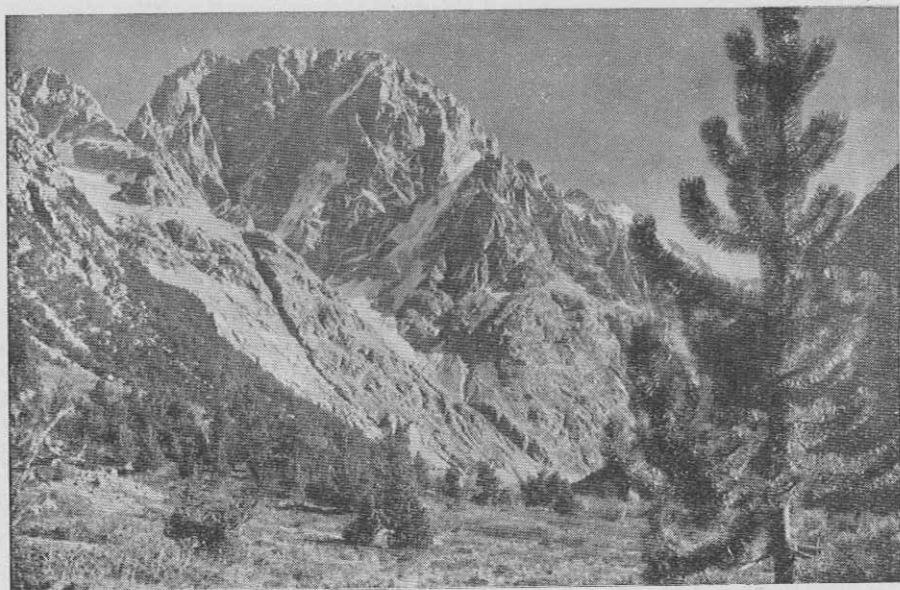
Potem pa sem se morala potegniti čez ona dva metra gladke, navpične skale. Za roke je sicer bil nekakšen plitev žleb, toda nog nisem mogla upreti nikamor, ne pod sabo, ne ob strani. Treba se je bilo popolnoma težno potegniti naravnost navzgor. Toda kako, ko so mi bile roke vse trde od mraza in prsti popolnoma brez občutka!

S stisnjenimi zobmi sem se s skrajnim naporom potegnila preko. Z močjo? Ne verjamem: menda me je bila samo še zavest, da moram tu preko. In ta zavest včasih ustvarja čudeže.

To sta bila zame najtežja dva metra v vsej steni.

Menda je bil to trenutek krize, ki pride slej ali prej vedno, kadar je človekov organizem podvržen skrajnim naporom. Čeprav so se težave stopnjevale, da je bila poledenelost skale vedno večja in da je bil mraz čedalje hujši, se mi noben prehod ni zdel več tako skrajno težak.

Nad kaminom se odcepi originalni, Gervasuttijev izstop nekam v levo, medtem ko pelje Paquetova varianta naravnost navzgor. Po opisu je Paquetova varianta menda celó malo težja — toda nam se je zdela ona grapa v ledu neprehodna, pa smo nadaljevali kar naravnost.

Severo-zapadna stena Ailefroide (3952 m) s planote Carrelet (1908 m)

Strme, poledenele grape, dolgi, skrajno težki ledeni kamini, kratke in krušljive prečnice — saj ne vem več, koliko je bilo vsega tega. Bila sem srečna, kadar sem lahko plezala; najbolj mučno je bilo ono dolgo čakanje in neusmiljeno zmrzovanje po vsaki dolžini vrvi.

Okoli poldne sem preko nekakšnega previsa sredi ledu prilezla na vrh te glave in začudena opazila, da so i Claude i ostali trije čepeli vsak na svojem stojišču le nekaj metrov drug od drugega.

Kaj se je zgodilo? Zakaj ta zastoj?

Ko je priplezal do nas še Bernard, smo vsi skupaj še enkrat pogledali situacijo.

Bili smo pod izstopnim kaminom — za dobri dve dolžini ga je moralo biti. Iz kamina se je z naklonino 70° izlivala nekaj metrov široka reka neizprosno gladkega ledu. Tudi skala ob robu te reke je bila z živim ledom popolnoma zalita; z nje so visele dolge ledene sveče.

Iz kamina navzdol so se valile temne, pošastne megle.

»Nemogoče!« je bilo soglasno mnenje šestih ljudi v steni.

Claude je prečil v levo in poskušal v nekakšnem navpičnem, rdečem žlamborju. Brezupno.

Prišel je nazaj in zopet se je splazil tja na desno, proti vstopu v kamin. Počistil je nekaj ledenih sveč, ki so mu padale na glavo in se drobilo kot steklo. Ne, ne gre.

Za hip me je preletela misel, da je Claude sedajle kot zver v kletki, ki skače iz kota v kot — pa se vedno znova zaletava ob mrzle, železne prečke.

Megla se je za trenutek malo dvignila. Naravnost nad nami je bila stena, spodaj močno previsna, više gori pa skoro navpična, toda ne neprehodna. Po kakih 20 metrih se je zdelo, da se ta stena položi in prehaja v strmo skrotje. Tam naprej ne more biti več kaj nemogočega.

Ali se res ne bi dalo priti čez ta previs? Dve, tri stopne zanke — imeli smo jih s seboj — pa bi morda vendarle šlo?

Saj je to vendar edina možnost, da pridemo iz stene.

»Trois Pic, ti si specialist za „arteficielles“; sedaj je red na tebi!«

Trois Pic je brezbrizno ždel na svojem stojišču in ni se mu zdelo vredno, da bi odgovoril.

Tišina.

»Hudiča, saj vendar ne bomo ostali kar tu! — Toda tegale previsa jaz ne zmorem,« se je zopet oglasil Claude.

»Trois Pic, saj si šel vendar v to steno zato, da prevzameš najtežje prehode v suhi skali. Morda je res tvegano — toda kaj bo z nami, če tu čez ne pridemo?!«

Megle so se spet spustile in zopet zakrile ta problematični izstop. Sem pa tja je padala bela, osamljena snežinka.

Trois Pic je skomignil z rameni.

»Ne počutim se dobro.«

»Kaj ti pa vendar je?« so ga spraševali eden čez drugega.

»O, nič. Samo ... Skratka, ne počutim se dobro.«

In zopet je zavládala tišina.

Kako dolgo se je vlekle to redkobesedno pregovarjanje, res ne vem. Stala sem ob strani, in to, kar sem slišala in videla, je bilo zame tako nepojmljivo, da sem ostala brez besed.

Bila sem popolnoma mirna. Tudi živec ni trenil v meni.

V megli so se kot nežni, beli metuljčki spreletavale izgubljene snežinke.

Potem pa me je popadel bes. Ne na Trois Pica in ne na ostale — le sebe samo sem zmerjala, kot nikoli ne bi bila sposobna zmerjati kogar koli živega.

»Tako, gospodična! Sedaj si se pa vendar enkrat ujela! Kje sta sedaj tvoja prirojena in privzgojena previdnost, tvoja treznost in preudarnost, na katero si bila tako silno ponosna?! — Kdo te je silil, da greš v to težko steno, z ljudmi, ki jih nisi poznala — in ki jih spoznavaš šele sedaj, ko je prepozno?! Gospodična! Pa ne da si hotela postati slavna, s tem svojim vzponom v eni najtežjih sten Francoskih Alp? Slavna! Sedaj pa imaš slavo — za vse čase jo bo dovolj!«

Z jedkim zadovoljstvom sem se obkládala z najbolj nemogočimi in kri-
vičnimi očitki.

»Le kaj bi mi rekli naši fantje — Daro, Miha — če bi me videli v tem klavrnem položaju dve dolžini pred koncem! In še braniti se ne bi imela s čim!«

V meni je vrel žolč — toda moj obraz ni izdajal ničesar.

Bernard me je pogledal. »Pa vi, Staza, kaj pravite?«

Popolnoma brezbrizno sem skomignila z rameni.

»Vražje dobre živce imate,« je zamrmral Bernard.

Megla je postajala vedno temnejša; le beli metuljčki so se spreletavali sem in tja. Tako nežni in beli so bili.

Trois Pic se še vedno ni odločil, da bi šel v previs.

V meni je zorela odločitev, da grem jaz naprej. Previs je bil skrajno težak; toda ni vrag, da ne bi prišla preko, če je od tega odvisno, ali bo šest ljudi sploh kdaj prišlo iz te preplete stene.

Pa se je spet z vso jedkostjo oglasilo v meni: »Aha, sedaj bi pa rada postala še heroj. Dekle, premraženo in izčrpano, ki hoče rešiti iz stene samo sebe in pet fantov. Edinstven primer požrtvovalnosti in tovarištva! Čestitam!«

Bila sem popolnoma poražena. S težavo sem se prisilila k temu, da ne mislim na nič več.

⁴ Escalade artificielle — plezanje s pomočjo vrvnih manevrov in stopnih zank.

Trois Pica so po dolgem pregovarjanju moralno prisilili, da je šel v previs.

Zabil je nekaj klinov, vpel dve stopni zanki in se počasi vlekel preko trebušaste skale.

Tedaj pa so postali oni beli metuljčki bolj živahni — in v hipu se je začel usipati sneg, tako na gosto, kot da ga kdo stresa iz koša.

Trois Pic je kar v tegu vrvi zdrsel nazaj pod previs.

Brez besede, kot ukopani, smo ždeli na svojem stojišču.

Šele čez čas sem se spomnila, da sem otresla s sebe sneg in nataknila ono kratko pelerino.

Sneg pa je padal tiho in mehko. V nekaj minutah je bilo vse pokrito z belo odejo.

V meni ni bilo sedaj prav nič več besa. Tudi strahu ne. Le neka čudna praznina.

Spomnila sem se na one v Špiku. Kako je bilo z njimi? V soboto so vstopili — in v torek je podlegel poslednji.

Torej v najboljšem primeru štiri dni.

V dolini nas pričakujejo danes. In ker bodo računali, da nas je slabo vreme dobilo na povratku, se bodo začeli vznemirjati šele jutri opoldne. Reševalna ekipa bo vstopila v sredo zjutraj — če bo nehalo snežiti, seveda. V zasneženi steni in z vsem materialom nas bodo iskali vsaj dva dni. Četrtek.

V najboljšem primeru — pet dni.

Sedaj smo v višini 3800 metrov. Poslednjič smo jedli danes zjutraj. Že sedaj smo popolnoma premraženi.

☆

Torej je zares — konec?

Ono praznino občutkov je zalila pekoča grenkoba.

Nikoli več ne bom videla sonca na zelenih jasad med macesni, nikoli več ne bom uživala bleščeče beline naših domačih sten.

Topla in nežna misel je poletela daleč na jug. Nikoli več.

Kako rada bi ti prihranila to bridkost!

Prepozno.

Nikoli več.

☆

Ko bi le ne bila tako neskončno sama! Vsi ti ljudje okoli mene — prav nič me ne veže nanje. V tem trenutku so mi popolnoma tuji; kot da jih ni.

Sneg pa je padal kar naprej.

Kot ost se mi je zavrtela v možgane misel, da pada ta sneg na pravkar skopane, še sveže grobove.

V tihih, tako mehkih snežinkah in v sivini, v katero se je izgubljala zasnežena stena pod nami, je bil brezkončen obup.

☆

Potem pa so misli otopele; v srcu je ostala le še boleča praznina. In proti večeru je nehalo snežiti.

Tedaj pa je slá za življenjem kar planila na dan.

»Ne, nočem umreti! Ne bo mi zmanjkalo volje in vztrajnosti. Gibala bom; z rokami, z nogami — pet dni, če bo treba. Toda umreti nočem!«

Drug za drugim smo se budili iz otopelosti. In hipoma smo postali zopet ljudje.

»Fantje, sedaj pa na delo! Noč bo dolga.«

Nekdo je predlagal, da bi se ob vrvi spuščali čez steno navzdol.

Blazna misel. Ko se je samo premaknil, mu je na poledeneli in s snegom pokriti skali zdrsnilo. Komaj se je obdržal.

Skrbno varovani so fantje začeli pripravljati prostor za bivač. Pod previsom se bosta za silo lahko stisnila dva; sedela bosta sicer v čistem ledu, zato pa bosta malo zavarovana pred vetrom. Za ostale štiri bo življenjski prostor nekaj metrov niže. — Divje so vihteli cepine, valili kamenje in grebli po

zmrznenem terenu. Končno jim je le uspelo, da so pripravili kolikor toliko raven prostor, ki bi pri normalnem bivaku veljal za dva človeka.

»Tu bo za štiri kar udobno,« so samozavestno ugotovili.

Bilanca današnjega popoldneva: pozitivna — pripravili smo življenjski prostor za šest ljudi; negativna — pri tem delu smo polomili dva cepina in eno kladivo.

Toliko opevani specialni inozemski material...

Kot predstavnici »nežnega spola« so mi dali na izbiro: ali ledeno ali vetrovno kraljestvo. Ker sem stala bliže ledenemu, sem se odločila kar zanj. Poleg mene se je udomil Bernard, ostali štirje so se uredili spodaj.

Med temi šestimi ljudmi, od katerih si nihče ni hotel več priznati, da smo obsojeni na smrt, je neopazno zavladala skoro pristna živahnost.

»Vi kakor hočete, toda jaz bom sedajle večerjal,« je slovesno naznanil Bernard.

Kot na povelje smo začeli brskati vsak po svojem nahrbtniku. Ta je z veseljem vzklikom našel ostanek »pain d'épice«, ⁵ oni nekaj kock sladkorja, tretji pozabljeno rebro čokolade. Bernard je slovesno potegnil iz nahrbtnika platneno vrečko, v katerem je bilo poleg čaja za nekaj pesti rozin. Potem pa je z nič manjšim zadovoljstvom našel še kos sveče.

»To je dragocenost,« je ponosno pripomnil. Ni mi bilo sicer popolnoma jasno zakaj, toda skupaj z njim sem se je razveselila kot otrok.

Jaz sem imela v pločevinasti škatli še nekaj kock sladkorja. Družno sva z Bernardom »povečevala«: kocke sladkorja in prgišče rozin — na vsakega, seveda.

Nihče pa se ni več vprašal, kaj bo z nami. Saj je bilo to sedaj popolnoma nevažno. Glavno in edino je bilo, da prebijemo noč — tole, današnjo. Vse drugo je tako daleč...

Tokrat smo si pozabili želeti lahko noč. Morda zato, ker smo podzavestno čutili, da nam noč ne bo prinesla spanja. To je bilo samo — čakanje; le tega ni nihče vedel, kaj pravzaprav čakamo. Da mine noč? Da. In kaj potem?

Toda tisti »potem« je bil tako daleč.

Ponoči enkrat me je Bernard dregnil. »Stazà, voilà la lune.« ⁶

Kakor se je bilo zoblachilo, tako se je tudi zjasnilo. Med raztrganimi oblaki je sijala luna, in zasnežena stena je blestela kot srebro.

Sploh mi ni prišlo do zavesti, da pomeni ta ponovni vremenski preokret morda rešitev za nas. Čutila sem le njegovo konkretno posledico: mraz! Bilo je kot kristalno čista januarska noč.

»Je préfère le soleil!« ⁷ sem lakonično odgovorila.

Nekdo v »spodnjem domu« se je zasmejal.

Potem pa je spet vse utihnilo.

Pa ne za dolgo. Vsak zase smo počasi premlevali spremenjeno situacijo, in kmalu nato smo bili v »živahnem« pogovoru.

»Jutri bo sonce.«

Koliko globokega, iskrenega hrepenenja je bilo v teh treh besedah.

Spomnila sem se, da smo v severo-zapadni steni, in da nas bo sonce obsijalo šele popoldne. Toda te svoje misli nisem povedala naglas.

»Počakali bomo, da bo sonce stopilo sneg. In popoldne bo Trois Pic preplezal previs. Potem smo pa zunaj! — Misliš, da bo šlo?«

»Seveda bo šlo,« je brez navdušenja odgovarjal Trois Pic.

Tako — sedaj smo imeli načrt za naslednji dan. Pomirjeni smo zopet utonili v nekako dremavico.

»Koliko je ura?«

Ker je šla edino še moja ura, ki ima povrh še svetleče kazalce, je to vprašanje veljalo meni.

Nepremočljivo pelerino sem si bila potegnila preko kolen in jo na vseh koncih tako zadelala, da ja ne bi ušla ena sama kalorija. Za vse na svetu ne

⁵ Pain d'épice — nekakšen kruh iz medenega testa, zelo lahek in zelo nasitljiv.

⁶ »Staza, glej, mesec!«

⁷ »Raje imam sonce.«

bi privzdignila one pelerine, da bi pogledala na uro. Zato sem počasi in skrbno pod pelerino povlekla roko proti vratnemu izrezu in z brado potiskala tesno zapeti rokav tako dolgo navzgor, dokler nisem zagledala onih dveh svetlika-jočih se črtic, ki sta tako počasi odmerjali čas.

»Dve minuti čez polnoč.«

»Čez sedem minut bo pol enih.«

»Četrť na dve.«

Minute so bile ure in ure so bile — večnost.

Mraz je postajal neznosen.

Proti jutru, ko je mraz dosegel svoj višek, so mi kljub trdni volji nekajkrat zašklepetali zobje. Bernard me je pogledal. »Ali bi čaj?« me je kar moči nedolžno vprašal.

Koliko zlobe! Toda spravila me je v dobro voljo.

»Bi,« sem še bolj nedolžno odgovorila.

Toda mož je mislil zares. Zahteval je mojo pločevinasto škatlo in nagrebel vanjo snega. Še premakniti se mu ni bilo treba za ta posel; samo roko je iztegnil...

Potem si je škatlo pri vratu potisnil pod široko gumirano vetrovko. Poiskal je še svečo in vžigalice; potem se je z desno roko prijel za levi rokav in potegnil roko iz rokava v notranjost. Isto operacijo, pri kateri sem sedaj morala pomagati tudi jaz, je napravil še z desno roko.

Sedaj je spretno privzdignil vetrovko in zlezel še z glavo v notranjost.

Kako prijetno je bilo opazovati to dolgo in komplicirano mahinacijo, saj je pri tem, kot bi trenil, minilo pol ure.

Potem pa je minilo še dolge pol ure, preden so mi Bernardove od saj vse črne roke skozi vratni izrez vetrovke pomolile pločevinasto škatlo, v kateri je bila za tri prste tople vode; v njej je nagosto plaval čaj.

»Tudi čaj morate požvečiti. To vas bo držalo pokonci.«

Nisem opazila, da mi je Bernard pomolil škatlo postrani, ker je bila na eni strani počena. In preden sem jo prinesla k ustom, je polovica dragocene tekočine iztekla. Ostanek sem izpila v enem samem dolgem požirku.

Tekočina, ki je iztekla, pa se je na tleh takoj spremenila v led.

☆

Danes so vse to samo še — spomini. Toda takrat?

Ne, prav nič grozno se mi ni zdelo. Vse je bilo tako silno preprosto — ker pač drugače ni moglo biti.

☆

Končno se je zdanilo. Nastopil je tretji dan naše Kalvarije.

Nizko zasnežene gore so se kopale v bleščečem jutranjem soncu. Toda za nas je položaj ostal neizpremenjen: bili smo v senci, vsenaokoli pa sam led in sneg.

Bili smo tako premraženi in oslabei, da nikomur ni prišlo na misel, da bi kar koli poskušal.

Toda ob dveh popoldne bo tudi na nas posijalo sonce! Ogrela nas bo in stopilo sneg v steni nad nami. In tedaj bomo izplezali.

Ali smo res verjeli v to? Kako je bilo z drugimi, ne vem. Jaz sem to verjela, seveda; toda v podzavesti nekje sem prav tako dobro vedela, da Trois Pic ne bo preplezal onih 20 metrov stene. Verjela sem eno in vedela drugo; toda to se mi je zdelo povsem normalno.

Zopet so neskončno počasi tekale ure. Čakali smo.

Čakali smo sonca.

Po cele ure nismo spregovorili. In tudi misli so popolnoma otopele.

Nenadoma pa sem globoko doli v dolini popolnoma jasno razločila ono jaso Carrelet, na kateri so stali naši trije šotori. Pravkar jih je obsijalo sonce, sonce.

In tedaj sem z vso jasnostjo zagledala pred seboj Jelko. — Uboga Jelka! Le kako se bo sama vrnila domov? Tako dolga pot — in vso dolgo pot ena

sama groza pred trenutkom, ko bo treba stopiti pred domače s to strahotno novico.

Zame je bila nekoč taka pot najtežja, kar sem jih kdaj v življenju prehodila. Ob misli na Jelko in na to težko pot, ki jo čaka, mi je bilo neskončno hudo. Svojega lastnega položaja pa se pri vsem tem sploh nisem spomnila. — Konec? Ne. Saj vendar še živim. Pa zakaj se mi potem Jelka tako smili?

Ne da bi razmislila stvar do konca, sem se zopet pogreznila v ono topo čakanje.

Ko se je bližalo poldne, smo postali spet živahni. Čez nekaj ur nas bo ogrelo sonce.

Namesto kosila so fantje z bujno domišljijo začeli sestavljati bajne menuje. In kaj je najbolje na svetu? Končno so se zedinili: beignet de bananes.⁸

Lakote nisem čutila. Toda za žarek sonca bi bila dala pol življenja.

To pa je bila menda le prenizka cena...

Še ga nismo videli. Toda izza grebena se je prvi poševni žarek počasi pomikal proti nam. Najpreje je dosegel one v »spodnjem domu«. Fantje so stali in stezali roke za soncem. Že jim je obsijalo prste — in zdelo se mi je, da tudi jaz čutim, kako jim gre toplota po žilah k srcu.

Še preden pa je žarek dosegel »spodnji dom«, je nenadni sunek vetra pripodil megle, ki so zakrile sonce.

Prekleta stena.

S soncem torej ne bo nič. Toda iz stene vendar moramo!

Nekaj časa smo pretegovali popolnoma premrle ude. Potem je šel Trois Pic v previs. Toda špranje so bile zaledenele in klini niso prijemale. Vrnil se je.

»Jaz grem še enkrat v kamin,« je dejal Claude in se splazil proti desni. Kmalu nam je izginil izpred oči.

Uporno je sekal stopinjo za stopinjo, oprimek za oprimkom. In ni se vrnil.

Sedaj je varoval Trois Pic. Ostali smo se zopet pogreznili v čakanje. Čez kakšno uro je Claude poklical Bernarda.

»Pridi me zamenjat. Jaz več ne morem.«

Bernard se je zbudil iz otopelosti. »Jaz? Pa zakaj jaz?«

»Saj si vendar mojster v ledu!«

Bernard je še nekaj razmišljal, potem pa je pobral železje, kar ga je še bilo, in se brez besede odpravil za Claudom.

Čuden človek! Aillefroide je bila njegova zamisel, in v smeri se je spoznal najbolje od vseh. Toda niti enkrat se ni bil rinil v ospredje. Ko ga je Claude poklical, se je kar začudil; toda odločil se je takoj.

Varovali smo ga, dokler ni prišel do Clauda; potem pa je potegnil svojo vrv za seboj.

Počasi so minevale ure.

Ko se je pomaknil v vznožje kamina še Trois Pic, sem vedela, da mora biti Bernard v najtežjem delu kamina: v onih dveh skrajno težkih previsih, o katerih govori opis. Deset metrov nad drugim previsom je polička in tam je težkega vzpona konec. Od police do vrha je le še strmo, toda lahko skrotje.

Ali bo Bernard uspel? Napeto sem poslušala, toda ničesar več nisem mogla razločiti.

Kasno popoldne so se megle v višinah spet razkadile. Sonce je bilo le še za ped nad obzorjem.

Očarana sem zastrmela v prizor, ki se je odprl pred našimi očmi.

⁸ Beignet de bananes: Koščki banane, pomočeni v testo za palačinke in pečeni na maslu.

Doline in nižine je preplavala megla, ki se je penila kot divje, razburkano morje. Le stene velikanov Oisansa so se ji upirale. Valovi megle so pljuskali ob te stene, dvigali so se ob njih in zalivali grape in kamine. Višje in višje je pljuskalo morje, dokler se niso skozi njegove pene risali le še fantastični obrisi grebenov in vrhov. In vse to je s čudovitimi barvami oblivalo zahajajoče sonce.

Bilo je kot Fata Morgana; preveč lepó, da bi bilo res.

Pozabila sem na steno in na Bernarda, na mráz in na lakoto. Z vsem svojim bistvom sem doživljala lepoto.

Toda — le od kje se je vzela ta misel — ali ni ta lepota kot tista poslednja skrivnost? Kdor jo odkrije, mora — umreti?

Tedaj sem se zopet spomnila stene, Bernarda in previsov. Ne, ne! Bernard bo izplezal.

Sončna obla je zdrknila za obzorje. Luč je ugasnila in svet je postal zopet stvaren.

Klicali smo Bernarda in spraševali, kaj je. Nismo se mogli sporazumeti. Mračilo se je.

Potem pa je le prišel glas od zgoraj. Bernard je premagal oba previsa. Naprej ne more, ker mu je zmanjkalo klinov in ker vrv več ne teče.

»Ali se bo spustil nazaj?«

Ne more, vrv je popolnoma zmrznjena. Tudi varovalnega klina nima. Zgrozila sem se.

☆

Nastopila je tretja noč. Bernard, Claude in Trois Pic bodo prebili vsak sam zase, ostali trije smo bili sedaj skupaj v »spodnjem domu«.

Kako se bo to končalo? Kako bo to noč prebil Bernard, sam in nezavarovan na vrhu kamina? In ostali — ali bomo še zdržali? Chaumat, najstarejši med nami, je že vse popoldne topo gledal predse; pogled mu je bil kalen in v obraz so se mu zarisale tako čudne poteze.

Na spanje ni mislil nihče. To noč ne smemo zaspiti.

Da bi se le megle razkadile! Gorska reševalna je sigurno že alarmirana, in če bi jo uspeli opozoriti, da smo na vrhu stene, bi nas po »voie normale«⁹ že jutri lahko dosegli. Morda še ne bo prepozno.

In edino tokrat nam stena ni prekrizala upov. Z nočjo so se megle tudi v dolini razkadile in čim smo oddali prve signale z baterijo, se je zasvetila lučka iz smeri zavetišča Temple Ecrins. Potem pa se je zasvetilo tudi v Carreletu in celo iz smeri La Bérarde se je prižigal in ugašal močan reflektor.

Občutka, ki ga človek ob tem doživi, ni mogoče opisati. — Zavladala je splošna razburjenost.

»Oddajaj signale!« »Bolj dolge!« »Bolj enakomerneje!« »Oddajaj z Morsejem: Sortie Paquet!« so drug čez drugega dopovedovali Georgesu, inženirju elektrotehnike.

Iz zavetišča Temple Ecrins so nam neprestano oddajali: »S«, »S«, »S«.

»Le kaj nam hočejo povedati s tem ,S'?« Potem pa se je Augier le spomnil: »Fantje, to je Serge! Serge je tu — rešeni smo!«

V hipu je bila morala na višini. S takim spoštovanjem in občudovanjem so govorili o tem Sergeu, da sem začudeno vprašala, kdo je to.

»Serge, veste, Serge — c'est un diable de montagne!«¹⁰

Nič drugega kot to ni vedel povedati — pa sém ga razumela.

Kmalu zatem so se trepetajoče lučke začele pomikati iz Temple Ecrins in iz Carreleta proti zavetišču La Pilatte na južni strani Ailefroide.

»Razumeli so nas! Jutri bodo po »voie normale« prišli na vrh in se nato spustili navzdol!«

⁹ Voie normale je najlažja in pokrajinsko najlepša smer na posamezen vrh. Navadno so te smeri II., največ III. težavnostne stopnje.

¹⁰ »Sergij je vražji gornik.«

»Claude, ti si član Gorske reševalne; ti veš, kako te stvari gredo. Kaj misliš, da bodo prišli do nas?«

Claude je razmišljal. Voie normale na Ailefroide je silno dolga. Osem ur. Če bodo ob dveh ponoči odšli iz zavetišča, bodo ob desetih tukaj.

Ob desetih. Torej še celih deset ur.

Toda sedaj je bila morala na višini in ure noči so potekale hitreje. Menda tudi zmrzovali nismo več tako neusmiljeno. Grela nas je zavest, da v borbi z goro nismo več sami.

Spal ni nihče. Oni trije so celo noč »prepevali«. Včasih melodije brez besed, še večkrat besede brez melodije. Po domače bi se temu reklo kričanje. Toda bilo je edino sredstvo, da smo ostali budni.

Kdaj pa kdaj je kdo povedal kakšno šalo; na srečo v žargonu, tako da sem razumela samo to, da je bolje, da jih sploh ne razumem.

Proti jutru pa je začelo zmanjkovati sil.

Klicali smo drug drugega.

»Bernard, si še živ? Kako ti gre?«

»Hvala, sedaj gre bolje. Hlače so mi primrznile k steni, pa sem tako kar brez klina — zavarovan. Toda nog več ne čutim.«

Celo noč je prebil stojé. Usesti se ni imel kam. — Težka je bila za Bernarda ta noč.

☆

Danilo se je. Minila je tretja noč v tej steni, nastopil je četrti dan.

Še pet ur. Ni jih hotelo biti konca.

»Koliko je ura?«

»Deset.«

»Pol enajstih.«

»Enajst.«

Nad nami ni bilo glasu.

»Pa ne, da nas je kdo potegnil z onimi signali?!«

Če bi bili zmožni trezno presoditi, bi ta misel takoj odpadla. Tako pa je začel v srcih glodati dvom.

Sledil je strahoten padec morale. Nihče ni več govoril.

Tedaj je po dolini navzgor priletelo letalo in začelo krožiti nad steno. Brez misli in brez besede smo ga gledali. Ta nas ne more rešiti...

Končno.

Prvi znak prihajajoče rešitve je bil plaz kamenja. Če bi hotel, ga ne bi mogel bolj točno nameriti na nas tri v »spodnjem domu«. Instinktivno smo si pokrili glave z rokami, toda Chaumata je že zadelo. Raztrgalo mu je kožo na temenu in v hipu je bil ves oblit s krvjo.

S premrlimi prsti sem ga v zaslonu pod previsom za silo obvezala.

Potem se je oglasilo od zgoraj.

Avez-vous... des blessés... et des... morts?«¹¹

Bernard, ki je bil najbližje, je pojasnjeval situacijo.

Mene je oblila zona. Za hip sem se skušala uživeti v misel, da bi v teh dveh zadnjih nočeh nekoga med nami več ne bilo. Zgrozila sem se.

Potem pa se je od nekod pojavila druga misel. »To bo zmerjanja! Vsi živi in zdravi, deset metrov pred koncem, pa smo povzročili tak cirkus!« Sama sebi sem se zdela kot tista dva fanta, ki so ju potegnili iz Comicijevega previsa. »Le kaj nam bodo rekli?«

Ne vem, kaj so počenjali tam zgoraj, toda trajalo je neskončno dolgo, preden je bilo vse pripravljeno. Bernardu so vrgli vrv in ga varovali čez onih deset metrov. Potem je šlo pa kakor na tekočem traku: kakor smo bili navezani, tako smo drug za drugim vstopali v kamin in plezali več ali manj istočasno.

Plezala sem za Chaumatom, za menoj je bil samo še Georges. Dokler sem mogla, sem lezla takoj za njim, da bi mu lahko kaj pomagala. Opotekal se je. — Potem pa to ni več šlo in morala sem počakati.

¹¹ Ali je kdo ranjen ali mrtev?«

Res divje je bilo tu notri. S čedalje večjo naklonino se je drevila ledena strmina nizdol. Težaško delo sta včeraj opravila Claude in Bernard. Vsak stop in vsak oprimek je bil izklesan v živi led.

Sredi najhujše strmine pa sta se izbočila dva poledenela previsa. Kako je Bernard včeraj, v mraku in negotovosti prilezel tam preko, res ne vem. Bilo je mojstrsko delo!

Ko sem bila na začetku kamina, sem se izpraševala, kako bom prišla čez. Vedela sem, da moram biti do skrajnosti izčrpana: štiri dni v steni, od tega dva dni popolnoma brez hrane... Ko pa sem začela plezati, sem pozabila na vse. Strmina v ledu, nato previs; potem še eden, še težji. Nekaj tistega nepopisnega užitka, kot sem ga občutila prvi dan v oni navpični barieri, je bilo sedajle v meni. Šele ko sem se prekobalila preko drugega previsa, sem se spomnila, da rok sploh več ne čutim. In strahotna, neznosna žeja se je v hipu pojavila. — Toda, kaj je vse to! Obstala sem in z zadovoljstvom hukala v premrzle prste.

Potem sem se ozrla navzgor. Deset metrov nad sabo sem zagledala široko nasmejani obraz. Nekaj toplega in dobrega je bilo v tem smehu.

Brez ugibanja sem vedela, da to ne more biti nihče drugi kot — Serge. Gledala sva se.

»Dober dan!« Toda — saj ste bolj sveži kot vsi drugi! — »Diable de femme!«¹² se je končno domislil izraza, ki mu je menda že ves čas rojil po glavi.

Zasmejala sem se še jaz. Potem sem prilezla do njega.

»Vode...« sem ponižno, toda hrepeneče zaprosila. Pomolil mi je zajetno čutaro. Krepko sem nagnila — hip za tem sem se skoro zadušila v kašlju.

V čutari je bil — rum. Tako močan, da kljub prigovarjanju nisem mogla spraviti vase niti požirka.

Od tu do grebena je bilo še kakih 100 metrov višine. Zelo strmo skrotje. Da bi šlo hitreje, so napenjali tri vrvi naravnost navzgor. Razvezala sem se in Serge me je hotel navezati na naslednjo vrv.

»Hvala, sedaj bo šlo tudi brez vrvi!«

Serge pa me ni poslušal. Privezal me je in še enkrat pregledal vozelo. Odpravila sem se navzgor.

Toda lahkota, s katero sem preplezala oni vražji previs, je hitro kopnela. Žeja je postajala neznosna.

Premikala sem se čedalje počasneje. Vsak gib me je stal skrajnega napa. Zdajci mi je začelo srce strahotno razbijati. »Le kaj je z mano?« sem pomislila s paničnim strahom.

Ne morem več naprej. Tudi koraka ne. Za vse na svetu.

Obstala sem in naslonila čelo na mrzlo skalo.

»Dobro, da me Serge več ne vidi,« sem se še domislila, potem pa sem z vso težo obvisela na vrvi. Konec.

☆

Toda trajalo je le nekaj sekund. Zdrznila sem se in zajela zrak globoko v stisnjena pljuča. In spet sem šla lahko počasi naprej.

Potem me je vrv vodila rahlo proti levi in za veliko skalo na grebenu sem zagledala ostale. Skupaj z reševalci nas je bilo kakih petnajst ljudi.

Oddahnila sem se.

Ura je bila šest.

☆

Nihče ni govoril glasno. Nobenega zmagoslavja ni bilo v nas.

Toda nekaj slovesnega je bilo v tej tišini. Kot molitev brez besed.

Tiho, globoko, vseobsegajoče zadovoljstvo.

Zahajajoče sonce pa je na mrzle skale dahnilo tople, zlate barve...

¹² »Hudičeva ženska!«

DRUŠTVENE NOVICE

SPOROČILO KOMISIJE ZA GORSKO REŠEVALNO SLUŽBO PRI PZS

PZS je za 28. XII. 1952 sklicala zbor gorskih reševalcev, ki naj bi razčistili posamezna sporna vprašanja, očitke in kritike, zlasti v zvezi s člankom v 69. številki »Poleta« pod naslovom: »Ali so kritike naše Gorske reševalne službe upravičene«. Namen zbora je bil, da se GRS konsolidira. Sestanek — žal — ni rodil nobenega uspeha, temveč so se nasprotstva in razlike v sodbah še poglobile. Gorenjski reševalci so vrnili članske izkaznice GRS. Gorska reševalna služba je torej na tem, da razpade oziroma so na tem vsaj njene enote na Gorenjskem.

GO PZS je z ozirom na tako stanje stvari imenoval posebno začasno »komisijo za Gorsko reševalno službo«, sestavljeno iz nekdanjih in sedanjih reševalcev v tem, da ta komisija takoj prevzame vse funkcije bivše »Centrale GRS« na Jesenicah. Komisija posluje v Ljubljani pri GO PZS; njeni člani so: dr. Bogdan Breclj (kot načelnik komisije), dr. Miha Potočnik (namestnik načelnika), dr. ing. Avčin France, Čop Joža, ing. Dollar Daro, ing. Dermelj Mire, Kobilica Jože in Torelli Albin. Naloga komisije je, da presodi in uredi stanje v GRS ter da Gorsko reševalno službo tudi začasno vodi in usmerja vse do skupščine PZS. Do takrat naj komisija odpravi pomanjkljivosti, izvede reorganizacijo in pripravi tudi predloge za bodočo ureditev GRS.

Komisija za GRS je na svoji prvi seji smatrala za potrebno, da obvesti javnost o začetku svojega dela in o prvih ugotovitvah, ki bodo služile njenemu nadaljnjemu delu kot osnova:

1. GRS kot celota — kot organizacija — je v svojem 40-letnem delu predstavljala izrazito humano organizacijo požrtvovalnih gorskih prostovoljcev; s svojim delom je opravičila svoj obstoj in bi bila nepopravljiva škoda, če bi ta organizacija razpadla. Komisija se zaveda, da je dobro organizirana GRS med prvimi dolžnostmi in bistvena ssta-

vina naše planinske organizacije. Seveda pa je tudi taka organizacija podvržena pomanjkljivostim in napakam, ki včasih prihajajo do izraza, posebno pri posameznih reševalnih akcijah. Te napake in pomanjkljivosti se po sodbi komisije dajo odpraviti.

2. Članek v »Poletu« z dne 21. XII. 1952 je bil verjetno zamišljen kot pozitivna kritika nekaterih napak in pomanjkljivosti v vodstvu GRS oziroma pri njenih posameznih reševalnih akcijah ter pisan v namenu, da bi se napake odpravile ter v bodoče reševalna služba izboljšala. V tem smislu članku ni mogoče odrekati nekaterih pozitivnih pobud. Komisija je vestno prebrala material, ki se je od Špikove tragedije sem nabral v obliki izvirnih poročil reševalcev, raznih dopisov, zapisnikov sej in zapisnikov disciplinskih poizvedb itd. in ugotavlja, da članek vsebuje tudi trditve, ki niso utemeljene. Poleg tega se komisija ne strinja s senzacionalno obliko in načinom prikazovanja, ki je nepoučene lahko zavedla k napačnim zaključkom o stanju v GRS in o posameznih reševalcih, kar članku jemlje precejšnji del tehtnosti in objektivne konstruktivnosti.

3. Komisija se zlasti ne strinja s kritiko, da bi bila ob priliki reševanja ponesrečencev iz Špika dne 5. V. 1952 reševalca tov. Krušič Janez in Medja Maks iz Jesenic zagrešila kakršno koli kaznivo ali sicer moralne obsodbe vredno dejanje. Komisija nasprotno misli, da sta ta dva dolgoletna (Medja rešuje že 22 let, Krušič 12 let), nesebična in požrtvovalna reševalca s svojo akcijo v Špiku, da bi rešila še edinega preživelega Jožeta Uršiča, v najtežjih vremenskih in terenskih razmerah izvedla redko junaško in nesebično dejanje, ki zasluži vse priznanje in pohvalo.

Kar se tiče tega, da sta ob reševanju Jožeta Uršiča v danih okolištinah prerezala vrvi, ki ni le vezala še živečega Jožeta Uršiča z mrtvim tovarišem, temveč na kateri je mrtvi Karner visel z glavo navzdol in v tegu vrvi pritiskal preživelega Jožeta Uršiča, se da ta — v praksi GRS izjemen ukrep — z ozirom na okoli-

ščine opravičiti in razumeti. Nedokazljiva je tudi trditev, da bi bil Jože Uršič nesrečo preživel, če bi ga bila Medja in Krušic drugače reševala.

Medja in Krušic sta po mnenju komisije storila vse, da bi Uršiča Jožeta v najkrajšem času spravila živega na Škrbino v Frdamanih polih, kjer je čakal zdravnik s plazmo za transfuzijo itd.

Tako torej komisija meni, da Krušic in Medja zaslužita polno zadoščenje.

4. Kar zadeva reševalce iz Kranjske gore, komisija ugotavlja, da so na podlagi pomanjkljivih obvestil, ki so jih imeli o pogrešanih (da plezajo Frdamanove police), ukrepali primerno in jim ni kaj očitati. Storili so vse, kar so mogli.

5. Komisija bo podrobno proučila upravičene kritike, predloge in pobude glede organizacije, tehnične opreme, ureditve obveščevalne službe, vestnega preverjenja obvestil o nesrečah ter večje ekspeditivnosti v posameznih akcijah. Skušala bo izboljšati delo reševalnih ekip in njih tehnično pripravljenost. Pri tem pričakuje, da ji bodo pomagali vsi reševalci in planinci.

6. Komisija dalje misli, da vračanje legitimacij gorskih reševalcev in izstopanje iz reševalne organizacije ni primeren način izražanja protesta proti kakršnim koli mnenjem in kritikam posameznikov. Komisija pričakuje, da bodo reševalci umaknili svoje izstopne izjave in aktivno sodelovali pri bodočem delu GRS.

7. Komisija je končno mnenja, da osebne prizadetosti posameznih reševalcev nikakor ne smejo imeti razdelnega vpliva na vso reševalno organizacijo in službo, prav tako pa je osebne interese treba v interesu slovenskega planinstva ter njegovega dobrega imena doma in po svetu podrežati skupnim interesom.

Le na ta način debata o GRS in o Špiku lahko rodi boljše in dovršenejšo organizacijo GRS.

O nadaljnjem delu komisije bo planinska javnost obveščena.

Ljubljana, 30. I. 1953.

**Začasna komisija
za Gorsko reševalno službo
pri Planinski zvezi Slovenije**

Iz občnih zborov

PD Dovje-Mojstrana je imelo občni zbor 22. XI. 1952 ob 8. uri v hotelu Triglav. Navzočih je bilo 143 članov in 12 delegatov JLA, PD in drugih. Društvo šteje 243 članov, 47 mladincev in 40 pionirjev. Predsednik Košir je v svojem poročilu posebno poudaril kulturno-politične in narodno-obrambne naloge planinskih društev, organizacijsko utrjevanje in poživitev dela v tistih odsekih, ki so za vzgojo planinskih množic najvažnejši, to je predvsem v alpinističnem in pionirskem odseku. Na naslov AO je povedal nekaj ostrih besed, o katerih bi bilo treba, če res veljajo za večino odsekov po Sloveniji, v katerih je prišlo do nekake krize, do zamiranja in omahovanja, kaj več spregovoriti. Kadar gre za vprašanje krivde, je treba res natančne analize, a kaj šele, kadar naj se ugotovi krivda nedelavnosti AO, ki združuje najdragocenejše, kar imamo, mladino. — Društvo ima zelo delaven gospodarski odbor. Iz lastnih sredstev so investirali 303 543 din. Oskrba, vzdrževanje in obnavljanje Aljažvega doma je poglavitna naloga gospodarskega odseka. Bil je oskrbovan tudi pozimi ob sobotah in nedeljah, prenovljena je bila kuhinja, napeljana je bila voda v prvo nadstropje, odprto pa je ostalo vprašanje razsvetljave, ker se plin butan ni obnesel. Gospodarsko poslopje, ki ga grade že dve leti, je pod streho. Društvo je prejelo od PZS 400 000 din za nakup Šlajmarjeve kočice, za katero je dalo 278 000 din. AO ima 28 vzponov do III. stopnje in 78 pohodov na različne vrhove. GRS postaja se je udeležila petih večjih akcij. Alpinisti tožijo o pomanjkanju opreme in materialni stiski, vendar obljubljajo, da bodo v prihodnjem letu težave preboleli in delo poživili. — Društvena knjižnica ima 700 knjig in 142 rednih bralcev. — Predsednik Jože Košir je v avgustu vodil po Julijskih Alpah družbo 14 Angležev, Dancev in Švedov. Delaven je bil tudi markacijski odsek na potih, ki drže z doline Vrat na vse strani.

PD Gornji grad je zborovalo 30. XI. 1952 pri Veršniku. Iz predsednikovega poročila je razvidno, da so bile skupine v Novi Štifti, Bočni in Šmartnem ob Dreti nedelavne, da pa so bili živahnejši planinci v Lučah in

Solčavi. Društvo ima 298 članov in gradi kočo na Menini planini, pri kateri beležijo 260 prostovoljnih delovnih ur in imajo pripravljenega za 260 000 din stavbnega materiala. Propagandni odsek je priredil dve predavanji, markacijski pa ni delal nič. V novi odbor so bili izvoljeni: Rifelj Nande, Bukovec Maks, Veršnik Breda, Poznič Marija, Rifelj Rozika, Šurk Lojze, Ugovšek Feliks, Benedik Ivan, Vošič Martin, Urank Ivan, Šarb Franc, Čep拉克 Jože, Fale Jernej. Društvo ima tudi smuč. odsek (Urank I.), ki pa doslej ni pokazal posebnega dela.

PD Koroška Bela-Javornik je ob navzočnosti 150 članov zborovalo 22. XI. 1952 v Telovadnem domu na Javorniku. Predsednik Krajcer je poročal o uspehu Staničeve koče in o mali postojanki v dolini Krme, ki jo je treba povečati, saj od nje drži nova pot, otvorena 31. VIII. 1952, na Lipanjski vrh in Debelo peč. Društvo namerava prevzeti v najem Pristavo na Javorniškem rovtu, da bi tako zgotovilo postojanke na Karavankah (doslej je samo ena na Črnem vrhu). Društvo ima 640 članov: delavcev 220, nameščencev 117, dijakov 189, obrtnikov 28 in 86 ostalih. Staničeva koča je imela 2158 obiskov, od tega 50 inozemcev. Društvo je zgradilo pot na Lipanjski vrh in na novo markiralo pot iz Javorniškega rovtva preko Črnega vrha v Jeseniške rovte. V novi odbor so bili soglasno izvoljeni Krajcer Franc, Svetina Franc, Baloh F., Odlasek Ciril, Mirtič Vinko, Berčič Jože, Vilman Janko, Zupančič Ciril, Povšin Gaber, Žagar Edo, Miklič Anton, Sušnik Jože, Svetina Jože, Gričar Jakob, Istenič Magda, Zemljč Milan, Šuligoj Milan, Razinger Jože, Povlošič Jože.

PD Murska Sobota je zborovalo 22. XI. 1952 v Domu TD Partizan. Ima 219 članov, ki so plačali članarino. V okvir društva spada tudi delovna skupina v Beltincih, ki jo vodi tovariš Baligač Mirko. Leta 1951 je končno dobilo društvo kočo na Doliču iz rok Turističnega društva. Kočo bodo povečali in uredili. V odbor so bili izvoljeni dr. Pezdirc Jože, Horvat Bela, Andrejek Vladimir, Orešnik Franjo, Klemenčič Zoran, Gašper Jože, Velnar Marjan, Brumen Smiljana, Mencinger Irena, Skalar Darinka, Baligač Mirko.

Predavanja o preprečevanju nesreč v gorah. Zgodovina nesreč v planinah, ki vsako leto zahtevajo vrsto mladih žrtev, nas uči, da je večina nesreč posledica pomanjkljive opreme, fizične nepripravljenosti planincev in lahkomiselnosti. Dober planinec se mora zavedati, da mora svoje fizične in moralne sile stvarno ocenjevati in da se sme lotiti težjih vzponov le po dobri pripravi. Naši planinci in alpinisti — žal prevečkrat poudarjajo, da niso dovolj opremljeni z rekviziti, ki jih poznajo njihovi vrstniki v bogatih zapadnih deželah, pozabljajo pa pri tem, da so najbolj znani alpinisti, domači in tuji, svoje velike uspehe dosegli pri opremi, ki je za današnje pojme pomanjkljiva.

Da bi planince in zlasti alpiniste pravočasno opozorili na vse nevarnosti, ki jim pretijo v gorah, s čimer bi izvršili važno vzgojno nalogo, je Planinska zveza Slovenije organizirala vrsto predavanj na sedežih številčno močnejših planinskih društev. Denarna sredstva, ki so bila potrebna za ta predavanja, je dal na razpolago Državni zavarovalni zavod (DOZ).

Predavanja, pri katerih so alpinisti opozarjali tudi na ugotovitev, da se je večina ponesrečenih v planinah poškodovala pri trganju redkega planinskega cvetja, kar kaže na pomanjkljivo vzgojo planincev, so razmeroma slabo uspela. Predavanja v Mariboru, v Prevaljah, v Tolminu, v Postojni in v Bovcu so planinska društva odpovedala, pri predavanjih v Ljubljani, Kranju, Trzinu, v Kamniku, v Hrastniku, v Celju, v Medvodah, v Mojstrani, v Krškem, v Domžalah in v Novi Gorici pa je bila udeležba planincev minimalna. Po primerni propagandi bi morala biti ta predavanja dobro obiskana in bi morala odjekniti med vsemi planinci v Sloveniji. Mnenja smo, da je taka vzgojna predavanja treba v bodoče vključiti v redna propagandna predavanja s predvajanjem slik, diaprozgov in filmov, ker je udeležba pri takih predavanjih večja.

Kljub ugotovljenim pomanjkljivostim, so ta predavanja pokazala, da so bila nujna. DOZ-u smo hvaležni, ker je za organizacijo teh prispeval potrebna finančna sredstva. **Z. P.**

IZ DELA GO PZS

Zbor markacistov se je vršil 16. nov. 1952. Navzoči so bili tov. Blažej, Primožič, prof. Pengal, Tonejc ter zastopniki 35 društev: Bovec, Celje, Cerkno, Črnomelj, Domžale, Dovje - Mojstrana, Gorje, Javornik, Jesenice, Jezersko, Kamnik, Krško, Laško, Litostroj, Železnikar, Maribor, Most na Soči, Nova Gorica, Postojna, Prevalje, Radovljica, Rateče - Planica, Škofja Loka, Tržič, Zagorje, Železniki. 45 društev pa zastopnikov za ta za planinsko delovanje zelo važni zbor ni poslalo. Poročila so podali načelnik Anton Blažej, prof. Pengal o »Delu markacijske komisije« in prof. Sumljak iz Maribora o tehniki markiranja. Slednji je poudaril, da je markacijsko delo treba opraviti dobro in temeljito, predvsem pa z ljubeznijo in z razumevanjem za okolje in za lepoto pokrajine. Ta poudarek je toliko potrebnější, ker je večina društev po osvoboditvi le površno skrbela za obnovo starih potov in nadelavo novih. Navzoči zastopniki društev so živahno razpravljali o dosedanjem in bodočem delu. Zbor je pozdravil tudi zastopnik GRS tov. Uroš Zupancič. Zborovalci so sprejeli naslednje sklepe:

1. Napravi naj se vloga na Ministrstvo za prosveto, v kateri je treba pojasniti zaščito planinske flore in favne in istočasno opozoriti merodajne forume, da mladino pouči o planinskih napravah in zaščitnih markacijah v našem planinskem svetu. Obvestiti o tem tudi Ministrstvo za notranje zadeve.

2. Pred pričetkom sezone je objaviti referat dr. Brileja v sobotnih oddajah v Radio Ljubljana.

3. Oskrbniki planinskih postojank naj bi v svojem ožjem okolišu sami prevzeli popravila potov ter opozarjali svoja planinska društva na večje okvare potov.

4. Za 60-letnico slovenskega planinstva se sprejme medsebojno tekmovanje za izdelavo čim ličnejših in kvalitetnejših markacij, ureditev planinskih potov.

5. PZS naj preskrbi po predhodni prijavi planinskih društev kvalitetno barvo za markaciste in zraven spadajoče rekvizite.

6. Prične naj se z montiranjem zvočnih markacij.

7. PZS naj intervenira za izpeljavo transverzale po naši zemlji pri vseh merodajnih forumih. Transverzala bo označena s št. 1. in je doslej speljana od Maribora do Robanovega kota.

Med prve pionirje v gradnji naših planinskih potov moramo vsekakor šteti Kadltnika, Aljaža in Frischaufo; pod njihovim vodstvom se je zgradilo največ gorskih potov, ki so že tudi tedaj služila širokim plastem naroda zlasti pa še mladini za čim lažji pristop na naše vrhove, ki so s tem postali res občeljska in narodnostno slovenska last. Prve markacije v naših gorah so bile narejene že leta 1778, ko so štirje triglavske pristopniki Willonitzer z vodniki Kosom, Korošcem in lovcom Božičem za silo zaznamovali preko Vrata in pod Kredarico na zeleni sneg, od tu pa do zadnjih strmin velikega Triglava, da bi je prihodnje leto, ko so imeli zopet namen priti na Triglav, ne zgrešili. O tem, kako so to pot zaznamovali, nimamo poročil, beležka sama pa nam izpričuje, da oznamovanje potov v nepreglednem gorskem svetu je skoro tako staro kakor planinstvo samo.

V »Pravilih in navodilih za markiranje«, ki so bila sprejeta na redni letni skupščini »Zveze planinskih društev« dne 15. januarja 1948 v Ljubljani in nato na skupščini Planinarskega Saveza Jugoslavije na Zabljaku pod Durmitorjem razširjena na vse območje naše države, so bila dana točna pravila, kako naj se markirajo naša planinska pota, kakšne naj bodo markacije, kako naj se postavljajo in kam, kako naj bodo opremljena razna križišča in odcepi in to v letnem in zimskem času. Pojasnjeno je bilo, kako naj bodo opremljeni in zavarovani težji predeli gorskih poti pa tudi poti v sredogorju in gričevju. Povsem striktno je bilo določeno, da se naša pota oznamujejo samo z okroglimi rdečo-belo barvanimi znamenji — markacijami, križišči, prehodi, odcepi ter druga opozorila pa le na predpisanih lesenih ali pa kovinskih deščicah, točno določenih dimenzij oz. izmer. Istotako je bilo sklenjeno, naj bi bile vse postojanke opremljene s preglednim, lokalnim zemljevidom, na katerem bi bile točno označene vse poti, zlasti pa še dohodi k planinski postojanki. Kako izvajamo ta navodila, nam najlepše izpričujejo danes markacije na terenu, ki nam na vsak korak izpričujejo, da je bila pot največkrat markirana brez vsakega čuta odgovornosti, kaj šele s čutom za estetski videz.

Večina planinskih društev in domalega tudi planinci štejejo to delo za manj važno in nepotrebno, ker pa že mora biti, naj se izvrši kar na hitro roko.

Koliko planinskih društev ima danes tako organizirane markacijske odseke, da bi lahko kartografsko takoj prikazala vsa zaupana jim planinska pota, ki imajo vsa ta pota tudi kartotečno zabeležena ter karakterizirana in z opombami opremljena zadnja popravila in markiranje?

Obstajajo tudi PD, kjer so markacisti izsekali nekaj zaraslih stez in pota markirali, PZS pa so poslali, potrjene od svojih PD, mastne račune, ki še zdaleka ne ustrezajo izvršenemu delu. To je izrabljanje, ki ga planinci pač ne bi smeli poznati. Drugi spet pošiljajo PZS račune, ki so površni in nepregledno sestavljeni ter nepotrjeni od predsednika in tajnika društva. Grda razvada je, da se je večina PD postavila na staljšice, da je dolžna PZS nositi vse izdatke za manjša popravila in celo markiranje potov. Nemogoče je, da bi PZS kupovala PD čopiče in barvo ter celo plačevala markiranje potov. PZS ni zlata jama. Take izdatke pač morajo nositi PD sama. Markiranje so dolžni opraviti markacisti brezplačno. Finančno slabim markacistom naj društva povrnejo izdatke za vožnjo ter jim nudijo brezplačno prenočišče v kočah.

PZS bo financirala le večja popravila uničenih zavarovanih potov in nova pota, nikakor pa ne manjših izdatkov, ki jih lahko krijejo PD iz dohodkov od koč. Nujno potrebno je tudi, da vsako PD napravi pravočasno načrt večjih popravil potov in proračun ter ga potom MB, ako pa ta ni delavna, pošljejo naravnost PZS. PD, ki so se izkazala malomarna, bomo njih pota dali popraviti po sosednjih PD ali pa bo najela

MK pri PZS sama delavce in izvršila popravila z odobrenim kreditom ali pa na račun dotičnih PD.

Planinska zveza Slovenije dobiva čisto poročila, da neznani, včasih pa tudi znani zlikovci uničujejo markacijske naprave, izsekavajo in brišejo okrogle markacije, uničujejo in prestavljajo napisne deske in včasih ogrožajo celo varnost in življenje planincev. Ti brezsrčni ljudje gotovo ne pomislijo, v kakšno veliko zadrego in opasnost lahko spravijo s takim početjem planince in popotnike sploh. Zlasti nerodno in nevarno je uničevanje markacij v gozdovih, v nepreglednih skalnih puščavah in podih in na robu večjih snežišč. Največ pritožb prihaja s Pohorja odnosno od postojank v vznožju Pohorja, kjer se dogaja ne samo uničevanje markacijskih znakov, s čemer so povzročitelji teh nevarnosti povzročili planincem že marsikatero zablodo in tudi nujnost, da so morali prenočevati na prostem. Poškodovanje markacij se dogaja tudi v ljubljanski okolici in poročajo nam, da se lastniki gozdnih parcel zgražajo — »kaj bodo malali po mojih drevesih«. Tako naziranje in govorjenje je seveda skrajno necivilizirano in gledati moramo, da se tako mišljenje čimprej odpravi. Na drugi strani je treba pa na vsak način gledati na to, da ugotovimo tiste vztrajne škodljivce, ki markacije uničujejo in da jim z eksperimentalnimi kaznimi ustvarimo svarilne vzglede, ki bodo odvrčali k takim dejanjem nagnjene ljudi od posnemanja škodljivcev. Kajti planinstvo je družbena organizacija in je kot taka pod posebnim varstvom zakona o kaznivih dejanjih zoper splošno ljudsko premoženje ter premoženje združenih in drugih organizacij. Vsako poškodovanje, uničenje ali prikrivanje (tatvina, utaja, poneverba tega premoženja t. j. markacijskih naprav, varovalnih naprav na stezah, klinov, žic, mostov, lestev, pa tudi koč, zavetišč, inventarja itd.), se kaznuje po čl. 3 tega zakona z odvzemu prostosti (in prisilnim delom) do 5 let. Ker se je uničevanje markacijskih naprav in druge imovine planinskih organizacij ponekod močno razpaslo, naj planinska društva izsledijo škodljivce ter jih ovadijo pristojnim sodiščem, da prejmejo zaslužen kazni. Nič ne pomaga, ako bomo iz obzirnosti odnosno napache popustljivosti zmolčali imena takih zlikovcev in odstopili od kazenskega pregona. S tem jih bomo samo okrepili v njihovem mišljenju in prepričanju, da smejo prosto uničevati markacijske naprave.

PREGLED DELA NA GORSKIH POTEH V LETU 1952

Zal je izmed tridesetdeset planinskih društev, ki jih šteje Planinska zveza Slovenije, poslalo le trideset poročila o izvršenih delih na gorskih poteh v letu 1952. Ne vemo, zakaj ostala društva, dasi smo jih prosili, niso podala poročil, verjetno je, da na polju markacijske dejavnosti niso delovali. Žalostno je, da je veliko PD, ki ne čutijo za popravilo gorskih potov nobene potrebe ter imajo za glavno nalogo le donosnost svojih planinskih koč. Ne pomislijo pa, da planinci, ki zahajajo v njih koče in prinašajo dobiček, nujno želijo in so upravičeni, da so pota, ki držijo h kočam in izhodišča iz njih na gore, res varna in dobro zaznamovana. Vsak dober gospodar skrbi, da držijo k njegovi hiši dobra pota.

PD Ajdovščina. Markacijski odsek vodi že več let star in izkušen planinec tov. Rudolf Brajnik, ki je podal naslednje poročilo: »Na novo smo zaznamovali pot iz Ajdovščine po levem bregu Hublja do njegovega izvira, kjer smo postavili izletniško kočico z bifejem. Isto tako smo zaznamovali avtomobilsko cesto iz Predmeje na Čaven. Na Titovem trgu v Ajdovščini smo namestili orientacijsko tablo vsega našega delovnega okoliša, na železni plošči 1,10 m × 1,45 m. Postavili smo še tri manjše kazipotne table na markiranih stezah. Naša planinska skupina v Zalem hribu (Dornberg) je postavila na vrhu Kucija novo skrinjico s spominsko knjigo namesto prejšnje pokvarjene. Popravili smo razne že prej zaznamovane steze, posebno one iz Ajdovščine po desnem bregu Hublja do nove izletniške koče »Pri Izvirku«, iz Ajdovščine na Čaven preko Lokavca in od tam preko Kovačev do Predmeje. V okolišu Nanosa nad Vipavo bomo zgradili novo zavarovano stezo na Nanoško planoto, za katero se je potegoval in jo deloma že trasiral naš pok. član Friderik Furlan. Steza naj bi bila v njegov spomin in nosila tudi njegovo ime. Na mestu, kjer se je ponesrečil, bi tudi postavili spominsko ploščo. Smrt ga je namreč doletela pri trasiranju te poti.«

PD Bovec. Pot na Bovški Grintovec so ponovno markirali iz naselja Bavšica in iz vasi Soča. Zadnji del grebena, t. j. z vrha Grintovca proti Bavšici pa nujno terja zavarovanje s klini in vrvmi, ca 70 m. Na Kanin je bila obnovljena in ponovno markirana pot, katere zadnji del pod vrhom je še potrebno zavarovati z jekleno vrvmi. Na petih vrhovih so vzidali skrinjice z vpisnimi knjigami. Izpod Jalovca oz. Brežica v Loško Koritnico je letos zgradila Markacijska komisija pri PZS zavarovano pot preko prepadne stene, da se steza izogne velikemu snežišču, kjer nastaja poleti stalno široka špranja med steno in snegom ter onemogoča prehod. PD Bovec čaka še veliko dela. Treba bo urediti in delno zavarovati pota na Rombon, Kanin, Prestreljenik, Jerebico, Mangart in Bovški Grintovec, ker je to za nas nov in krasen planinski svet, ki ga planinci radi obiskujejo.

PD Celje. V letu 1952 je bil markacijski odsek PD Celje zelo delaven, morda še nobeno leto po osvoboditvi tako. Vodil ga je tov. Kegus Anton, delavec iz Tovarne emajlirane posode, sodelovali pa so člani planinske skupine v isti tovarni. Najresnejša težava in ovira pri delu je oddaljenost od terena, saj je do vznožja gora, n. pr. do Solčave, 75 km in do tja ni s Celjem nobene prave in redne zveze in je tudi ne bo, dokler se vprašanje ceste temeljito ne reši.

Prostovoljno so člani izdelali 70 komadov malih orientacijskih tablic ter 4 velike napisne, izhodiščne table in jih tudi skoraj vse namestili. Za material (les, pločevina, barve) je društvo prispevalo din 20 000.—. Na novo sta bili markirani dve poti: 1. Paška

vas—Šmihel—Mozirska koča; 2. Solčava—Sv. Duh—Olševa—Matkov kot—Logarska dolina. Pregledana in popravljena z markacijami so bila skoro vsa pota. Obnovljena so bila naslednja pota: 1. Skozi Turski žleb (stroški din 40 000.—), 2. Pot Robanov kot—Korošica (stroški din 20 760.—), 3. Pot Dom v Logarski dolini—Icmanikova planina nad Palenkom (din 5000.—). Prve dve poti sta obnavljala tov. Šlebir in Uršič in sta delo zelo dobro opravila. Tretjo pot je popravil Plesnik Peter. Skupaj je društvo v letošnjem letu izdalo za Markacijski odsek din 86 225.—. Od PZS je prejelo din 30 000.—. Dalje pišejo markacisti: »Skoraj kriminal je pot iz Kamniškega sedla do Sukalnika proti Korošici. Hoja po tej poti je nevarna, o čemer je bil tudi glas v časopisih. Če pota ne bo popravilo do spomladi PD Kamnik, prosimo za kredit din 20 000.— in bomo mi zgodaj spomladi do sezone pot obnovili. Pot je zelo važna zaradi prehoda z Okrešlja preko Kamniškega sedla proti Korošici in je zelo obiskana.«

PD Cerkno. Obnovljene so bile markacije ter nameščene kažipotne tablice na naslednjih poteh: Cerkno—Poče—Porezen, Hudajužna—Durnik—Porezen, Podbrdo—Petrovo brdo—Porezen, Robidensko brdo—Porezen. Prvi dve poti sta bili tudi izsekani. V prihodnjem letu bodo markirali še ostala pota, kar letos zaradi dežja niso mogli.

PD Črnomelj ima požrtvovalnega markacista Staneta Lušina. Ima številna in tudi po 10 km dolga pota po Belokrajini, ki že 25 let niso bila obnovljena in markirana. Tov. Lušin jih je lani po večini popravil, opremil z markacijami in kažipotnimi tablicami, ki jih je tudi napravil brezplačno sam in s pomočjo svoje žene. Če bi imela PD take markaciste, bi bila vsa naša planinska pota v nekaj letih lahko vzorna. Pri tožuje pa se Stane Lušin nad šolskimi otroci, pastirji in tudi lastniki parcel, preko katerih drži pot, da pokončujejo markacije iz nevednosti ali iz razposajenosti.

PD Domžale. Kljub udeležbi pri gradnji novega planinskega doma na Veliki planini, markacisti niso zanemarjali potov. Uredili in markirali so pot na Kisovec in iz Črne na Veliko planino. Zavarovali so najbolj izpostavljena mesta na poti iz Stahovice na Veliko planino ter pričeli tudi z urejevanjem razdejane poti iz Velike planine preko Konja na Presedajcu.

PD Dovje—Mojstrana. Obnovili so Tominškovo pot, pot čez Prag, čez Slemenice, na Skrlatico in od Aljaževega doma skozi Bukovje. Društvo je začelo uvajati nove smerne tablice, ki so iz debele pločevine in pritrjene na zabetoniranih železnih drogih. Namestili so jih že 12, pripravljenih pa jih imajo že 28. Markacisti zaslužio vso pohvalo.

(Dalje prih.)

IZ BRATSKIH REPUBLIK

Srbija ima 50 planinskih objektov.

Ob začetku druge svetovne vojne je imela Srbija skupno z Vojvodino (Fruška gora!) 9 planinskih koč in domov. Razen dveh so vse med vojno do tal pogorele. Od nekaterih ni ostal kamen na kamnu.

Toliko bolj je treba ceniti napore in uspehe srbske planinske organizacije, ki ima danes v obratu 40 koč, 10 pa v gradnji. L. 1950 je imela Srbija komaj 10 objektov, vsi ostali so bili zgrajeni zadnja tri leta.

Na Fruški gori obstoje danes koče na Stražilovu, Vencu, Popovičih, Glavici, Čortanovićih, Testeri in Vilini Vodici. Gradi se dom na Zmajevcu, obnavlja pa se koča na Osovlju.

Na Vršackih planinah v Banatu obstoji in se povečuje koča na Širokem Bilu.

V Šumadijskih planinah obstoje koče, domovi in zavetišča na Avali, Kosmaju, Bukulji, Rudniku in Ostrovici, Juhoru in Želju nad Kragujevcem. Gradita se nova velika doma na Avali in na Kosmaju.

V Valjevsko-drinskih planinah obstoje objekti na Mačkovem kamnu, Boranji, Jablaniku, Maglešu, Bukovih, Divčibarah in Rajcu. V pripravi je koča na Suvoboru.

V vzhodni Srbiji obstoje tri koče na Beljanici, dom na Črnem vrhu nad Borom, gradi pa se dom ob izviru reke Grze pri Paračinu. V planinah okoli reke Nišave obstoji dom na Ploči pri Nišu, koča pod Suho Planino in dve koči nad Pirotom.

V južno moravskih planinah obstoje domovi na Kukovici nad Leskovcem in na Besni Kobili nad Vranjem, uporabljata pa se tudi dve gozdarski koči na Kukavici.

V Kopaoniško-ibarski grupi so domovi na Jastrebcu in Kopaoniku, dve pomožni koči na Kopaoniku, a grade se objekti na Goču, Željinu in novi dom na Kopaoniku.

V srbskem delu Šar planine obstoji koča na Stružju nad Prizrenom.

V Prokletijah obstoje tri kočice na Margašu pod Hajlo (Sev. Prokletije), a gradi se dom na Bjeluki pod Čakorom. Pripravljajo se objekti na Jenlenku, Miliševcu in Pločicah.

Popolnoma neobdelane so Starovlaške planine v Sandžaku med Ibrom, Uvcem in Limom. Prihodnje leto bodo pričeli zidati dom na Zlataru nad Prijepoljem.

ing. R. Stefanović

Organizacija GRS in izvedene akcije v letu 1952

Gorsko reševalna postaja	Obvešč. točk	Aktivn. reševal.	Izvedenih akcij						VODJA POSTAJE
			vežbalnih	polzk. mobil.	zimskih	letnih	polizvedov.		
Prevalje	7	1	—	—	2	1	2	Talcer Franc, Prevalje, Železarna Ravne - Prevalje	
Celje	6	6	1	—	3	1	3	Perc Franc, Celje, Dobrova 31, Celjska tiskarna	
Hrastnik	12	1	1	—	1	1	2	Čanžek Ivan, Hrastnik, kolodvor	
Kamnik	4	10	—	1	2	1	2	Kemperle Pavle, Tov. upog. pohištva, Duplica	
Ljubljana	3	3	2	1	3	1	2	Dolar ing., Igriška 2, PD Ljubljana - matica	
Škofja Loka	—	1	—	—	2	1	2		
Kranj	8	5	2	—	3	1	2	Herlec Emil, Huje 17, PD Kranj	
Tržič	8	4	2	—	3	2	2	Salberger Nadko, Tržič, Tovarna Runo	
Radovljica	5	2	—	—	2	1	3	Fon Stane, Radovljica, Rešil. post. Cankar. drev.	
Jesenice	3	12	3	—	4	5	2	Sikošek ing. Dušan, Jesenice, Titova 4, Železarna	
Gorje	6	3	—	—	2	1	3	Lipovec Franc, Poljšica 54, občina Gorje	
Bohinj	7	3	—	—	3	2	3	Seklin Martin, Stara fužina 78	
Tolmin	13	2	—	—	8	—	3	Berginc Peter, Tolmin, Bizoviška 17, okr. klavn.	
Kobarid	—	1	—	—	5	—	5	Koren Janko, Kobarid, Gregorč. 67, Kmet. zadruga	
Bovec	9	9	—	—	10	—	5	Ostan Boris, Bovec 112, Krajevno podjetje	
Rateče	3	3	—	1	2	2	2	Mokovec Jože, Rateče 143	
Kranjska gora	10	4	1	—	2	1	2	Mrak Franc, Kranjska gora 42	
Mojstrana	9	5	1	1	3	3	1	Brojan Janez, Mojstrana 131	
Skupaj 18	113	80	13	4	60	24	47		

**Vrstni red planinsko smučarskih nesreč in izvedenih reševalnih akcij
v letu 1952**

St.	Datum	Kraj nesreče	Ponesrečeni	Vzroki nesreče	Poškodba
1	1. I. 1952	Kofce-Košuta	Kepić Ivanka	padec pri smučanju	leva noga
2	3. II. 1952	Vršič	Zupančič Uroš	padec pri smučanju	leva noga
3	Od 13. do 15. II. 1952	Velike snežne padavine in plazovi po vsej Sloveniji, izvedene so bile številne poizvedovalne in reševalne akcije po vseh ogroženih predelih od Pohorja do Tolminskega Stola in Krna, zabeleženo preko 30 smrtnih žrtev			
4	23. III. 1952	Veliki Zvoh Krvavec	Krečič Vojka	padec pri smuku	leva in desna noga
5	4. IV. 1952	Planjava, Petkove njive	Preložnik Slavko	padec pri smuku	poškod. ledvic
6	7. IV. 1952	Mala planina	Kogovšek Albin	padec pri smuku	desna noga
7	10. IV. 1952	Krvavec-Križka planina	Dovgan dr. Danilo	padec pri smuku	obe nogi in druge pošk.
8	19. IV. 1952	Planina Govnjač Komna	Snur Andrej	padec pri smuku	desna noga
9	1. V. 1952	Grintovec, severna stran	Bonšek Stanislav	spodrs po pečevju	udarci in poškodbe po vsem telesu
10	2. V. 1952	Snežišče pod Storžičem	Radon Jurij	padec pri smuku	udarci in odrgnine po vsem telesu
11	Od 3. do 5. V. 1952	Severozapadna stena Špika. Dibunova smer, Moravs Franc, Uršič Jože, Uršič Milan in Uršič Ivan, neurje v težki steni, 5 mladih smrtnih žrtev			Hinko, Karner
12	13. V. 1952	Planinska koča na Dobrči	Vogelnik Jelka	zastrupitev	
13	25. V. 1952	Po poti iz Rušja v Vrata	Dobrota Vladimir	spodrs po snegu	udarec na desni spred. str. lobanje
14	17. VII. 1952	Raduha, levi veliki žleb v sev. steni	Beno Mrzel	trganje planik	smrtna žrtev
15	18. VII. 1952	Južno pobočje Mojstrovke	Pristov Miha	trganje planik	smrt
16	20. VII. 1952	Južno pobočje Storžiča	Gregorač Polde	trganje planik	težke pošk. in praske po vsem telesu
17	22. VII. 1952	Mala planina	Omerza Herman	trganje planik	smrtna žrtev
18	3. VIII. 1952	Rjave peči v Stolu	Luzar Jože	trganje planik	težke poškodbe
19	12. VIII. 1952	Torkarski robje, Ratitovec	Lavtar Valentin	trganje planink	smrt
20	17. VIII. 1952	Stena Triglava, Slovenska smer	Mateža Jože	neurje v steni	smrt
21	24. VIII. 1952	Mala planina	Krajzer Angela	padec na poti	leva noga

Število smrtnih nesreč je doseglo v preteklem letu veliko število 10. Kje moramo iskati vzrokov za to veliko število smrtnih žrtev. Ne v pomanjkanju hrane in obutve ter ostale opreme, vse smrtne žrtve izvirajo iz neprevidnosti, nedozorelosti in nesposobnosti. Mladi alpinisti hočejo doseči več, kot zmorejo s svojimi tehničnimi in moralnimi kvalitetami — lotevajo se tur, katerim nikakor niso kos, izzivajo nevarnosti! Vandalsko uničevanje planinskega cvetja je tudi letos zahtevalo svoje žrtve; le kedaj se bomo odvadili tega ropanja, ki se tako kruto maščuje in zahteva vsako leto tako dragocene žrtve mladih ljudi!

Uroš Zupančič

IZ PLANINSKE LITERATURE

Alpinisme, poletna in jesenska številka 1952, glasilo GHM (Groupe de Haute Montagne) izhaja v Parizu 27. leto in sta doslej izšli 102 številki. Je nedvomno najmarkantnejša alpinistična revija z razkošno opremo, sijajnimi posnetki in zvenečimi imeni avtorjev. V teh dveh številkah priobčajo svoje članke in opise Guido Magnone, Jean Couzy, Pierre Allain, Lionel Terray, George Livanos, Marcel Schatz, Lucien Devies idr. Revija se naroča v Parizu.

O ekspedicijah na Everest v l. 1952 nas informira prevod članka W. H. Murraya in René Ditterta. V bistvu ne prinašata nič novega (gl. n. pr. PV 1952, štev. 10/446 itd.), pač pa je Dittertov članek opremljen s krasnimi posnetki in preglednimi črteži. Zanimiv je njegov zaključek glede mednarodne tekme za Everest: »Problem Everesta ni problem enega samega naroda, marveč človeštva v našem stoletju. Zares smo srečni, ker smo k stvari skromno prispevali in dali tistim, ki bodo šli po naši poti, na razpolago naše izkušnje. Zmaga nad boginjo Čomolongmo bo nov trijumf človeka nad neupogljivo naravo, nova zmaga nad svetom skrivnosti«. — Fitz Roy je epopeja francoskih privakov: Magnone, dr. Azema, Terray, Ferlat, Dépasse, Strouvé so imena, vklesana v to goro prelestnih oblik in profilov na skrajnem jugu Južne Amerike. V noči pred naskokom jim je vihar razcefral in odnesel šotor. V temi so si kopali globinski iglu, luknjo v snegu, v kateri so od utrujenosti zaspali, ne da bi kaj večerjali. Če bi se bilo to zgodilo v taborišču III, že visoko v grebenu Fitz Roya, bi jih vrglo v vznožje stene. Naslednji dan je Terray izgubil dereze, toda s svojo popolno tehniko v ledu in z akrobatskimi sposobnostmi je rešil nalogo tudi brez njih. Toda preden so izsekali v led zavetje za taborišče III, je prihrul vihar, ki jih je poslal nazaj v ozebnik, po katerem so se povzpeli. Po 48 urah so ponovno nastopili isto pot. Na najtežjih mestih sta Terray in Magnone napela 90 m fiksne vrvi. 17. januarja se je vreme izboljšalo, toda veter je bil še hujši. Vrhanje, hrumenje in moč vetra je bila takšna,

kakršnega ti alpinisti svetovnega formata niso doživeli še nikjer. Kljub zaščiti jim je to povzročilo hude bolečine v ušesih. Ko so prišli do zavetja III, so ga pet ur v naraščajočem vetru poglobljali in urejali, več pa niso mogli vzdržati. Vedno hujši »rafali« vetra so jih prisilili k tveganemu umiku. Oslepeli, na pol zadušeni, popolnoma izčrpani so se s težavo spustili na taborišče II. Naslednji dan sta Terray in Azéma v znosnejšem vremenu prestavila taborišče III v bolj zavetrno lego. 21. januarja so se Terray, nevenjetno odporen človek, Strouvé in Magnone, obloženi s težkimi tovari po 30 kg povzpeli ponovno na taborišče III. Kazalo je na boljše vreme. Naslednji dan so zaradi silnega vetra izbrali desni zapadni bok stene in napredovali le s pomočjo lesenih in jeklenih klinov. Ko je Magnone zabil zadnji klin in na njem lovil ravnotežje, je začelo snežiti. O napredovanju ni bilo govora in Magnone je sestopil. Veter je bil tako divj, da se na nekaj metrov niso mogli sporazumevati. »Bili so izolirani z vetrom bolj kakor s potapljaško obleko«. Nato so za 50 m ne pretežkega ledeniškega sveta rabili pol drugo uro. Potem so štiri dni prebili v taborišču III v spalnih vrečah, edino resno delo je bilo povečanje igluga in kuhinjska »tlaka«, sicer pa so izrabljali zalogo Terrayevih dovtipov in jo sladili z vojaškimi marši. Zaradi pomanjkanja špirlita za kuhalnik so morali peti dan sestopiti v bazo. Sestop je bil zaradi novega snega, ki so ga gazili do kobala, skrajno nevaren. 27. januarja po 22 dneh hudih naporov je bila morala ekspedicije prav tako nizka kakor barometer. 28. in 29. je deževalo, toda na večer se je zjasnilo, kazalo je tudi, da v višinah ni vetra. Kot bi trenil, so bili nared in še isti dan dosegli taborišče II in III, čeprav v globokem, novem snegu. Naslednji dan so otovorjeni z »železnino«, z vrvmi in stopnimi zankami (lahko bi jih imenovali »stremen«), končali tisto zajedo, v kateri je Magnone pred devetimi dnevi odnehal. Zelo prav so jim prišle lesene zagozde in duraluminijski klini. V krušljivem svetu je Magnone plezal

prosto, da bi z zabijanjem ne prožil kamenja na sledečega Terraya. Bilo je mnogo plezanja šeste stopnje z vsemi umetnimi pripomočki pa tudi brez njih. »Naskočna poč« je bila komaj začetek naslednjih težav. Ob sedmih zvečer sta Terray in Magnone priplezala do previsnega kamina. Privezala sta na klin plezalne potrebščine, nato pa sta se umaknila nazaj v taborišče III, spotoma pritrujoč vrvi na najtežjih mestih za olajšanje dela naslednjega dne. Tega dne so vzeli s seboj še več lesenih zagozd, ključni element te stene. In še več priprav za bivač. Za brašno pa ni ostalo kaj prida prostora, tudi kameri in fotografskemu aparatu so se odrekli. Vreme je bilo naročeno, pred njimi je stala ogromna, nečloveška, poražujoča piramida. V 4 urah so bili že pri previsnem kaminu, zaledenem in krušljivem. Magnone se ni upal vanj, bal se je naloženih odklanih skal. Vodstvo je prevzel Terray in 20 m visok problem rešil v 5 urah zunaj kamina z dvema prečkama po 8 m. Toda to ni bilo edino skrajno težavno mesto. Zraven je plezalca oviral še požled, ki je pokrtil sleherni robč, sleherni stop in oprimek. Ni sta še imela polovice stene za seboj, ko ju je ujela noč. Bivakirala sta na viseči, zaledeneli polici. Zora ju je rešila iz mučnega položaja, toda vsaka dolžina je bila uganka, zaloga klinov je začela pohajati, greben pa ves iz navpičnih plati in velikih previsov, na nebu pa so se spet prikazali zlovesči znanilci neurja. Toda plezalca sta vedela: danes ali nikoli, in sta rinila v past. Plezala sta skoro brez varovanja najtežja mesta. Pred poslednjim previsom sta že klonila, ker se edini klin, ki sta ga še imela, ni dal zabiti. Tedaj je Terray privlekel iz svoje bisage tri izgubljene specialne kline in ob štirih popoldne sta po vršnem, lažjem grebenu stekla proti vrhu, ki je ena sama ogromna razpokana plošča. Samo trenutek in že sta se spuščala proti taborišču III, kamor sta bolj padla kakor priplezala. Vreme in noč sta jima prizanesla. Tako so Francozi v alpinizmu poželi največjo lavoriko preteklega leta.

Robert Walter opisuje svojo ekspedicijo v dolino Trisul, nad katero se dvigajo znani himalajski vršaci Nanda Devi, Berthatholi, Himal, Dunagiri.

Povzpел se je na vrh Trisula (7120 m) in slikal megleno morje pod seboj, mudeč se na vrhu 1 uro 20 minut. Tura tehnično ni težka, terja pa od človeka vztrajnosti. Utrudljiv je že sam pristop do gore. Avtor ni organiziral ekspedicije v velikem himalajskem stilu, ampak v obliki klasične naveze, z osebnim počitniškim proračunom in z geslom »ultralahko«. Tistim, ki bi mu očitati to nepremišljenost, odgovarja: »Ali se moreš varovati proti vsemu, n. pr. proti vnetju slepiča? Taka »lahka« ekspedicija ima svoje prednosti: hitrost, gibljivost, neodvisnost, svobodo odločanja in duha, ki odtehtajo razne varovalne načine in sredstva.« — Jean Couzy je iz italijanščine prevedel opis Luigija Ghedine o drugem vzponu na Grand Capucin. Znanj italijski plezalec Lacedelli in Ghedina sta prišla 4 dni prepozno, kajti Bonatti in Ghigo sta v Grand Capucin uspela, potem ko ju je stena v l. 1951 odbila. Po 17 urah plezanja sta prišla pod vrh (Capuchon = kapuca), kjer sta bivakirala in izplezala naslednji dan zarana ob šestih. Ghedino je v steni hudo ranilo padajoče kamenje. Lacedelliju pa je že gorela srajca, ker je bil neroden pri prižiganju svetilke. Rabila sta 160 klinov, 40 pa sta jih pustila v steni Bonatti in Ghigo. Rabila sta dve stremeni (lestvi) in štiri zagozde; kjer se sneg lahko drži, ga je bilo do 20 cm. Primerjaje steno z raznimi smermi v Dolomitih ugotavljata, da vsaj malo prekaša vse druge, ker se skrajne težave vrste druga za drugo, tako da je uporaba klinov ves čas nujna. Verjetno pa je smer Gabriela in Livanosa v Cima Su Alto za spoznanje težja od Velikega Kapucina. Njuna plezalna oprema: dve konopljeni vrvi po 40 m 12 mm, ena vrv 50 m 8 mm za nahrbtnik, 50 klinov, 10 zagozd, 10 lestvic (stremen) na 3 in 4 stope. Vse kline sta izbila, pustila sta le 40 Bonattijevih.

Pierre Allain piše o Poincenotu, ki se je ponasrečil na Fitz Royu. Bil je komaj 27 let star, inteligenten, soliden, natančen plezalec, nepogrešljiv v najtežjih smereh. Čeprav bolj droban, je bil izredno močan, vztrajen, hladnokrven in zanesljiv. Premagal je večji del kot prvi v navezi Chamonix de Peigne, severno steno Pélerin (Božjepotnikov), severno steno Druja.

vzhodni steber Pain de Sucre, vzhodni rez Crocodila, Walker, prečnico Plan — Blaitière, severno steno Vel. Zine, zapadno steno Meniha (Moine), severovzhodno steno Badile. Ko je 1. 1946 sedmič plezal, je že vodil svojo navezo v Walkerju.

Samivelov članek »Alpinizem in njegova uganka« ne prinaša kake posebne luči v zamotano psihološko in moralno bistvo alpinizma. Ne odgovarja na vprašanja, ampak jih zastavlja in skuša vzpodbuditi druge, da nanje odgovarjajo. Njegova definicija alpinizma se glasi: Šport zavzemanja gora s težavnim pristopom. Čustvena in estetična sestavina torej odpadeta. To je šport, ki kakor vsi drugi težki športi v mladih ljudeh izravnavajo, »kompenzirajo« seksualne, čustvene in celo mistične nagibe. Dalje ta šport »de plein air« omogoča v dobi naraščanja mest in industrije najožji stik z naravo, je torej nagon-ska obramba človeškega bitja zoper izmaličenje naše narave: nudi zrak, svetlobo, prostor, tišino, čas, spremembo divjega dnevnega, nočnega in sezonskega reda, preprosta in stvarna dejanja namesto abstraktnih, dviga smisel za idealno, neplačano storitev itd. To je šport osebnega »izraza«, uveljavljanja in razvoja telesnih in umskih moči posameznika. To je druga sociološka zveza tega športa z načinom modernega življenja, kakor razlaga znani pisatelj Jules Romains, češ stroj je »avtokratičen« in deli svet v dve neenaki skupini: odločujočih in poslušnih, ki svoje osebnosti ne morejo razviti, kakor bi hoteli. V umetnosti se izraža le malo ljudi, zato za drugi večinski del preostane možnost uveljavljanja v tehniki in športih. Tu so še možne nekake »reducirane« prigode. Šport je slobodno delovanje, ki ga lahko opravljaš z osebno presojo in je sam sebi namen, ni združen s profitom, je torej izraz človeka v pridvignjenem svetu. Alpinizem je etično najvišji šport (najnižji je catch, boks, rugby itd.), ker se tu ne bije tekma med ljudmi, ampak med človekom in naravo, boj s samim seboj, s svojimi telesnimi in moralnimi slabostmi. Je torej nekaj notranji boj, najvišji izraz človekove zavesti. (Tu se avtor naslanja na Allainovo knjigo »Alpinizem in tekma«). Če pride v

alpinizmu do tekme, pomeni to razvrednotenje alpinizma. Upoštevanja je vreden tudi mit (bajka) o deviškem vrhu, ki naj bi imel enak pomen kakor v erotičnem ali bolj donjuan-skem problemu ali v umetnikovem prizadevanju za »novimi oblikami«, raziskovalčevi strasti po »neodkritih« ozemljih ali v smučarjevem uživanju, če zaorje v sveži sneg. Pri tej strasti lahko ugotovimo precejšnje izrojenje, saj se moramo v zadnjih časih zadovoljiti z minimalnimi variantami. Kje so že vrhovi, stene! Nadomestilo za »devišstvo« vrhov in sten je tudi čas plezanja. Narava sicer hitro zabriše sledove človeka; snežni poprh, neurje spremeni stokrat preplezano goro v popolnoma nov »deviški« problem. Toda to za mladega človeka ni dovolj. Svet brez »deviških« prostorov bi bil za življenje dolgočasen, nevzdržen, obenem za pesnika in navadnega človeka. (Samivel pravi, da so ta modrovanja daleč od eksistencialističnih miselnih konstrukcij; da pa je v njih precej personalizma, gotovo drži). Alpinizem pa ni samo izraz osebnosti, marveč tudi skupnosti, kolektiva, mesta, društva, naroda. Alpinist predstavlja krepost in sposobnost vsega naroda: če zmaga, je »heroj« z vsemi častmi (cf. nacistično ideologijo alpinizma). Vendar v Franciji ta duh političnega totalitarizma ni poglaval korenin (čeprav so bile razmere za to zaradi poraza 1. 1940 in zaradi kompleksa inferiornosti po tem letu zelo povoljne), marveč se je usmeril k solidnim izročilom individualizma in k ljubezni do igre in življenja. Masohizem (slast nad trpljenjem), ki je značilna za nietzschejanstvo, ni po francoskem okusu. Francoz ne rabi začimbe »živi nevarno« za osladitev življenja. Francoska zgodovina priča, da Francoz zna tvegati, toda če gre za rezultat in je ta razumsko utemeljen. Lammerjevo pojmovanje se je, prestopivši nemške meje, omečilo, prilagodilo, počlovečilo! Annapurno Francozi niso povzdigovali kot simbol francoskega poguma, francoske tehnike, kar bi totalitaren režim gotovo storil, marveč so jo proslavljali kot kolektivno zmago človeštva in njegovih vrlin. Posebno vprašanje je pri alpinizmu smrtna nevarnost in skrajne težave, ki v njih preizkuša alpinist skrajno mejo svojih sposobnosti. Če-

mu pri tem misliti na negativna, bolestna nagnjenja, na masohizem? Nedvomno pa je to najresnejši šport s posebnim in edinstvenim psihičnim prizvokom.

Vzpon preko zahodne stene Malega Druja popisujeta Berardini in Magnone (cf. PV 1952 str. 442). Steno so od l. 1939 oblegali plezalci iz Pariza, Lyona, Marseilleja (Cazalet, Maillily, Livanos, Magol, Couttet, Rebuffat, Couzy, Schatz, Laine, Dubost, Dargory). Gilbert Vignes je prišel 120 m visoko. Stena sestoji iz ogromnih plošč, pretrganih s previsi, visokimi do 10 m. 175 m je čiste akrobatske

alpinistike. Poleg vsega drugega je še vprašanje časa oziroma vztrajnosti, posebno, ker v steni skoraj ni prostora za bivač, dalje vprašanje vode, ki je v steni sploh ni. Vzpon je nov pojem plezanja v granitu. Posebnost so tehnične slike, posebno iz 90 m dolge počni in prestop, ki ga dela Magnone med zapadno in severno steno (v zgornji petini smeri). V tehničnem opisu je vsak detajl ocenjen tudi s stopnjo, eno samo s III., večina s IV. in V. tri mesta pa s VI. — Tudi severna stena Velikega Druja je bila lani premagana.

RAZGLEDO SVETU

Tirolska gorska reševalna služba je januarja 1952 izdala smernice za celotno gorsko reševanje na Tirolskem. Prejšnja izdaja iz l. 1949 je zastarela, kajti tehnika reševanja je v tem času zelo napredovala posebno po zaslugi Wastla Marinerja, ki ga naši reševalci in alpinisti dobro poznajo. Pričujoča izdaja bi bila prav lahko učna knjiga naše reševalne službe v celoti in v posameznostih. Posnemati ne bi bilo treba le tam, kjer se naša reševalna služba nujno razhaja s tirolsko zaradi ideoloških razlik v planinski organizaciji. Koristen namig je tudi v finansiranju publikacije. Tekst šteje 130 strani, pridejanih pa je celih 50 strani oglasov in reklame.

Sikkim Himalaja je raziskovalcem zaprta, ker je področje zasedeno po LR Kitajski. Njene čete grade vzdolž stare karavanske poti iz Lhase v Gar-tok in Lahdak moderno cesto.

Švedska planinska publikacija »**Till Fjälls**« je kakor vedno izšla v razkošni opremi na prvovrstnem papirju. Posvečena je 25 letnici Švedskega planinskega kluba (Svenska Fjällklub-bens). Tudi Švedi se bore za ohranitev prirodnih lepôt. O tem priča članek Boreniusa in S. Sundiusa. G. Billing je dobro znan švedski alpinist. Opisuje nam turo na Strostefield. B. Boesen živahno in s humorjem prikazuje znano La Haute Route v Švici. Trije članki so posvečeni velikim goram: eden Himalaji, dva Tirič Miru. Dva članka sta posvečena vsebinske-

mu razvoju alpinizma po vojni, eden ob pregledu pomembnejše povojne planinske literature. Iz krajših člankov je razvidno, kako se Švedi zanimajo za usodo Matterhorna, kako skrbijo za planinski naraščaj, za različna organizacijska vprašanja. Po opremi je to gotovo zelo reprezentativna planinska revija.

»**Der Bergsteiger**«, Zeitschrift für Bergsteiger und Schiläufer, Verlag F. Bruckmann, München. Zvezek 5., 6., 7., 8. Vsebinska zvezka 5.: Arbert Bitterling, Sodobni gorski vodnik. V članku se zavzema za moralno čisti lik gorskega vodnika, ki se zadnje čase spričo razvoja turizma in alpinizma pači. Treba je ločiti vodnika od »poklicnega« ali trgovskega alpinista, ki prebije sezono v gorah kot berač ali špekulant. — Prof. dr. G. O. Dyhrenfurth, Odmev himalajskih ekspedicij v l. 1951. Dyhrenfurth napeto priča-kuje rezultatov v boju za tretji tečaj. — Dr. Erwin Mehl se v dveh člankih zavzema za klasično smuško discipli-no, opirajoč se na Montgomeryjevo mnenje, na smuške ture, na smuški tek z bremenom in oživlja spomine na klasično smuško tehniko pri spustu iz Zdarskyjevih časov. Zelo poučen je članek s filmskimi slikami iz münchenskega plezalnega vrta in članek o karnevalu na smučeh. Zvezek 6.: Poleg fiziološke razprave o starostnih pojavih, ki jo je napisal dr. med. Erwin Hoferer in razprave o plazovih (J. Borde), vsebuje številka opis druge najvišje gore v Ameriki (Mount Rai-

nier) in ponovno razpravlja o alpskih turah in smuških tekmah po »dirkališču«. Dr. Walter Hellmich in dr. Knierer opisujeta belko. Štev. 7. je v glavnem posvečena zaščiti prirodi, o čemer pišejo Hans Brandenburg, dr. Ebers, Brunner (Ali je Matterhorn naprodaj?). Drugi članki obravnavajo spomladanske smuške ture, Dyhrenfurth pa opisuje Cerro Fitz Roy. Zvezek 8. Günther Langes posveča spis 50 letnici prve plezarije v južni steni Marmolate. Ostali članki obravnavajo deloma smuške ture deloma letne (na Schrammacher, Obervingschau, Ortler), dr. Reichtel pa opisuje dve turi v Mont Blancu: zahodno steno Aiguille Noire in Aiguille de l'Innominata. Posebno zanimiva je razprava dr. L. Franza: Kako staro je planšarstvo? Po najdbah na planšarijah v najrazličnejših nadmorskih višinah sklepa avtor, da je planšarija cvetela tudi v predzgodovinskem času. Hellmut Schöner, nam dobro znani münchenški planinec, pa objavlja Satulovskega opis vzpona na Pic Stalin.

Armand Charlet, znani plezalec in vodnik je postal oficir Častne legije, Lionel Terray pa vitez iste legije za alpinistične uspehe na Annapurni, Fitz Royu in Hauantsanu.

Nemški alpinistični tisk napoveduje nemško ekspedicijo na Nanga Parbat v letu 1953 pod vodstvom Petra Aschenbrennerja in Anderla Heckmairja.

Pointe Walker je v letu 1952 prvič preplezala ženska, prvič tudi vodnik s klientom. Narejene so bile prvenstvene smeri klasičnega značaja v Rateau, Pointe d'Amont, La Meije, Pic Gaspard, Roche Méane, Roche l'Alvan, Roche Faurio.

Ailefroide v Dauphineji, beremo v »Alpinisme«, je postavila v slabem vremenu, ki je v Alpah nastopilo 27. julija 1952, pred trdo preizkušnjo tri naveze (G. Augien, G. Chomat, Cl. Forget, B. Salomon, J. Trotabas in »češko študentko Stasika Cernic«). 28. julija so vstopili v severozapadno ostenje Ailefroide, v smer Davies—Gervasutti (cf. PV, 1953, štev. 2 spreadaj). Pomoč je prišla po treh dneh in dveh nočeh, sestoječa iz 20 reševalcev. Organizirali so jo Société Dau-

phinoise de Secours en Montagne, s pomočjo C.R.S. 147, dve navezi iz Chambéryja, skupina iz Foyer Saint-Benoît de Venosc in trije vodniki: Paquet, Ture, Puissant. »Kljub trem bivakom, snegu, mrazu in lakoti je vseh šest odličnih plezalcev odneslo zdravo kožo.«

Mont Blanc je v letu 1952 doživel več pomembnih vzponov v Freney-skih stebrih (vodniki Bastien, Coutin, Gaudin, Julien). Isti vodniki so tretjič ponovili severno steno Aiguille Blanche de Peuterey, 100 m visoki Aiguille du Géant, naježen s klini, je ponovil vodnik G. Rebuffat v dveh urah z M. Brunom. V 11 urah sta Bonatti in kapetan Peyronel prvič preplezala južno steno Pointe Young v Grandes Jorasses. Največje težave so pri vstopu v mokrih previsih.

Grandes Jorasses, Pointe Walker, so v letu 1952 zaznamovale 8 vzponov, torej je bil znameniti steber preplezan doslej 16 krat. Med drugimi so bili v stebru znani francoski vodniki in alpinisti Rebuffat, Couzy in Berardini, dalje Švicarja Hiebeler in Wyss (z dvema bivakoma); druga švicarska družba sestoječa iz dveh navez, v eni od teh je bila Mlle Boulaz — je doživela isti vremenski preobrat kakor v Dauphinéji naša plezalka Čerņičeva. Pri vzponu so imeli dva bivaka, enega pri sestopu. Ves čas niso mogli odvezati derez. Vsi so odnesli težke poškodbe. Bonnantu so morali odrezati noge pri gležnjih, plezalki so amputirali dva prsta na roki, Bronu enega. Bonnanta je pri vzponu zadel kamen na jetra, zato je bil toliko bolj izpostavljen. — V avgustu je preplezala P. Walker tudi neka nemška naveza. Tretjič je bil preplezan greben Tronchey, kjer težave ne presegajo IV. stopnje, je pa silno dolg. 21 alpinistov je preplezalo Aiguille Verte (couloir Couturier), od teh 10 takih, ki so prišli na weekend iz Ženeve, Pariza in Lyona, M. Laine je vzpon 3. in 5. julija opravil kar sam. Prvi vzpon preko severne stene Velikega Druja sta opravila brata Pierre in Henri Lesueur. Zdel se jima je težji kot P. Walker. Severno steno Dent d'Hérens je sam preplezal Avstrijec Karl Lugmaier.

Članek »Po podzemeljski Ljubljani« se bo nadaljeval v štev. 3.

Op. uredništva.

FRANC KOŠENINA

kleparstvo, vodovodna instalacija

se priporoča

Ljubljana, Tržaška cesta št. 119, telefon šte. 20-740

Planinci!

NAROČAJTE

PLANINSKI VESTNIK

ki Vas seznanja o delu planincev in alpinistov doma in v inozemstvu. Poleg pestre vsebine prinaša vsaka številka tudi po dve umetniški prilogi v bakrotisku. Cel letnik bo obsegal preko 500 strani in znaša letna naročnina samo din 350.—.

Ali ste si že nabavili zemljevid »JULIJSKIH ALP«, ki ga je izdala Planinska založba. Stane le din 160.—.

Naročila sprejema Uprava Planinskega Vestnika, Ljubljana, Liko-zarjeva 12, poštni predal 214, tekoči račun NB 002-T-121 in vsa planinska društva.

Planinska društva, naročajte štampiljke v pečat, delavnici

KOHN ARTUR

LJUBLJANA, RIMSKA CESTA 20

ki Vam jih bo izdelala zadovoljivo okusno in kvalitetno

Knjigoveznica, kartonažna in galanterijska delavnica

STANE OGRINC

LJUBLJANA, BREG 1, tel. 20-056

Izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela, zlasti pa se priporoča za
originalno vezavo Planinskih Vestnikov

Agraservis

Zadružno podjetje za vzdrževanje in oskrbovanje kmetijskih strojev v LR Sloveniji. Popravila traktorjev, avtomobilov, goriva, maziva, rezervni deli itd.

L J U B L J A N A

Draga, Maribor, Celje, Šempeter v
Savinjski dolini, Brežice, Kranj, Šk.
Loka, Stična, Šempeter pri Gorici

Service de réparation de tracteurs et d'autos dans tous les grands centres de la Slovénie. Pièces de réchange, carburants liquides, lubrifiants etc. Visiteurs des Alpes slovénes = venez nous voir!

ELEKTRO-LJUBLJANA- OKOLICA

Telefon št. 23-021, in 23-022

LJUBLJANA, ČRTOMIROVA ULICA 3a

Z obrati: obrat DOMŽALE, tel. št. 56 — obrat VRHNIKA, tel. št. 46
obrat GROSUPLJE, tel. št. 30 — obrat KOČEVJE, tel. št. 14 — RAZ-
MERILNA TRAFOPOSTAJA CRNUCE, tel. št. 20-107 — MONTAŽNI
OBRAT, Ljubljana, Črtomirova ulica št. 3a, telefon št. 23-021, 23-022,
gradnja daljnovodov in trafopostaj — ELEKTRO-INSTALACIJSKI
SERVIS, Ljubljana, Črtomirova ulica št. 3a, telefon št. 23-021 in 23-022

Dobavljamo električno energijo industriji in široki potrošnji. Gradimo in vzdržujemo naprave za prenos in razdeljevanje električne energije — Projektiramo in izvršujemo elektroinstalacijska dela vsake vrste in v vsakem obsegu. — Projektiramo, gradimo in obnavljamo električne centrale krajevnega pomena — Popravljamo tudi električne stroje in aparate

TELEFON ŠTEVILKA 24

lovarna
dokumentnega
in kartnega
papirja

R A D E Č E

Pošta Radeče pri Zidanem mostu
Železniška postaja Zidani most

izdeluje vse vrste finih brezlesnih
dokumentnih papirjev za tiskanje,
pisanje in za specialne svrhe

Kvaliteta zajamčena — cene ugodne!

ŽELEZARNA RAVNE

RAVNE NA KOROŠKEM

iztovorna železniška postaja Prevalje

I z d e l u j e :

1. Surovo jeklo v vseh kvalitetah
2. Valjane profile, in sicer:
srednje, lahko in fino paličaste ter jeklo za: kose, srpe, pile, kuhinjske nože, tehtnice, jamske svedre, vzmetno navadno, vzmetno z rebrom itd.
3. Kovano paličasto jeklo ter fazonske odkovke po risbah
4. Jeklolitino v komadni teži od 1 kg do 8000 kg po risbah ali modelih
5. Industrijske nože za vse industrijske panoge po risbah v dveh izvodih
6. Vzmeti, listnate in špiralne za avtomobile in ostala vozila
7. Kolesne dvojice za vagonete za tire od 460 do 760 mm z notranjimi in zunanjimi ležaji
8. Rezervne pnevmatske dele ter kompletna pnevmatska kladiiva
9. Krogle in cylpebse za cementno industrijo
10. Vozne osi na matice in končnike vseh tip po JUS-u
11. Konjske podkve vseh tip

Iz lastnega brzostružnega jekla BRW₂:

12. Segmente in kompletne krožne žage za hladno rezanje kovin
13. Špiralne svedre od 20—40 mm ϕ
14. Rezkarje
15. Nože glodalce

Vršimo grobo ali fino mehansko obdelavo naroženih odkovkov in odlivkov. Sprejemamo tudi dostavljene komade v obdelavo

Vršimo termično obdelavo lastnih ali dostavljenih komadov v komadni teži do 500 kg in dolžine komadov največ do 2,5 m

Poštni predal šte. 74 — Telefon šte. 20-563

Slovenija les

Podjetje za izvoz lesa in lesnih izdelkov
LJUBLJANA — TITOVA 1a/II

Telegram: SLOVENIJALES LJUBLJANA

I z v a ž a m o:

Mehak žagan les, trd žagan les, zaboje • Celulozni les,
jamski les, tesan les • Železniške prage, drva za kurjavo,
ogljje • Furnir, vezane plošče, panel plošče, lesovinske
plošče, parketi • Lesene hiše, pisarniško in stanovanjsko
pohištvo, stole iz upognjenega lesa, lesne galanterije

Večimo pošte mednarodne špedicije z lesom, ki se izvozi preko luk po morju

I Mednarodna špedicija, izvoz, uvoz, tranzit, carinjenje, transportno zavarovanje, vozninske reklamacije, kvantitativni in kvalitativni prevzem blaga, transportne kalkulacije itd.

Podružnice: Jesenice, Maribor, Sežana

Predstavništvo: v Beogradu in na Reki

Izpostave: Celje, Dravograd, Prevalje, Radgona, Herpelje-Kozina

Telefoni: 20-060, 21-160, 20-367 in 22-256 • Teleprinter št. 03-107

INTERTRANS

Internacionalni transporti

LJUBLJANA, MASARYKOVA CESTA 17-21

Nudimo svoje usluge pri transport, poslih po najnižjih konkurenčnih cenah

T I S K A R N A

Jože Maškrič

L J U B L J A N A

Nazorjeva ulica št. 6

T I S K A R N A

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in najboljših del

K L I Š A R N A

izdelava eno- in večbarvnih klišejev

Š T A M P I L J A R N A

izdelava vseh vrst žigov in pečatov

ZADRUŽNO
TRGOVSKO
PODJETJE

»VINO«

SLOVENSKA BISTRICA

nudi vsem svojim odjemalcem pristno
štajersko odprto vino in vino
v buteljkah. Nadalje nudimo tudi
dobra vina iz drugih republik

Priporočamo Vam našo specialiteto „Bezamin“

»KOTEKS«

LJUBLJANA

Odkupuje in prodaja kože vseh vrst: kože
divjadi, strojila — lúbje, ježice, ruj, odpadke kož

Poslovalnice v vseh večjih krajih Slovenije!

Trgovsko podjetje na veliko in malo

☆
Jesenice
G O R E N J S K O

se priporoča cenjenim odjemalcem
s svojimi poslovalnicami na Jesenicah,
Radovljici, Žirovnici in Mojstrani

Na zalogi imamo vedno prouvestno blago po solidnih cenah

TRGOVSKO PODJETJE NA MALO IN VELIKO

Železnina

J E S E N I C E

Uprava, telefon 238

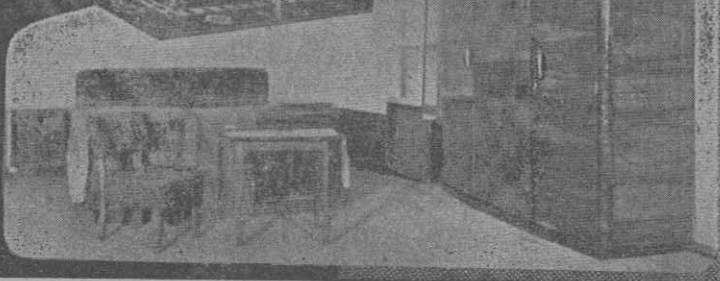
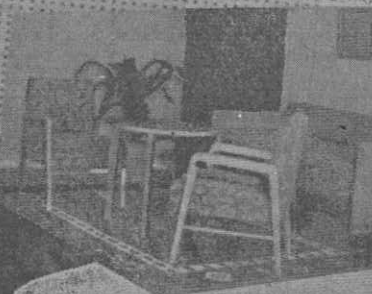
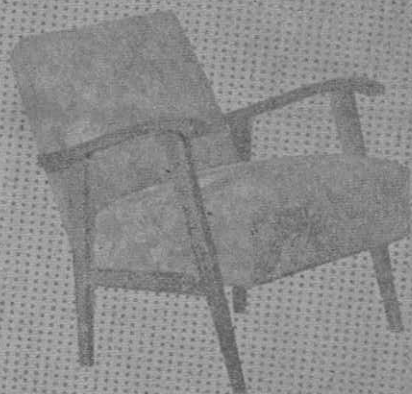
s poslovalnicami:

- »Železnina«, telefon štev. 368
- »Kurivo«, telefon štev. 367
- »Jugopetrol«, telefon štev. 238
- »Steklo-barve«, telefon štev. 369

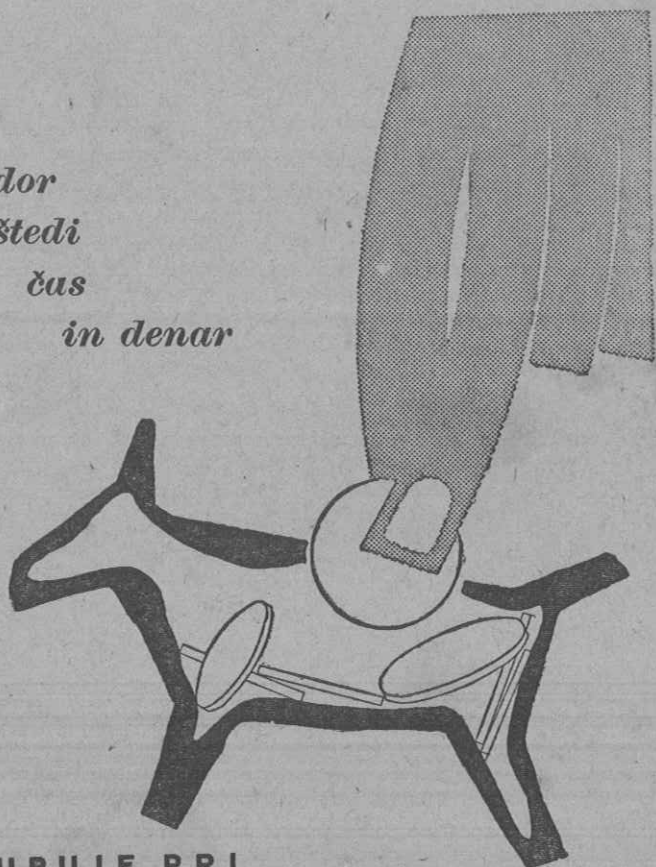
TOVARNA POHIŠTVA

**EDVARD
KARDELJ
NOVA GORICA**

Izdelujemo spalnice,
pohištvo za dnevne sobe,
kauče, otomane,
naslonjače itd.
Opremljamo hotele,
kavarne, potniške ladje itd.
Sprejemamo naročila tudi
za serijsko izdelavo

*Kdor
štedi
čas
in denar*

KUPUJE PRI

Veleblagovnici
Na-ma
LJUBLJANA

*Delavci in nameščenci, izkoristite pri nakupu
vsega blaga ugodnost obročnega odplačevanja*